
У нумары: З праблемаў XIV Пленума ЦК ПАРП Аб хатках у горадзе Аб нараджэнні народнай улады

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 52 (409) | ГОД VIII | 29 СНЕЖНЯ 1963 г. | ЦАНА 60 ГР.

ЖЫВЁЛАГАДОЎЛЯ І ВЫХАД З КРЫЗІСУ

Больш спрыяльныя ўмовы

Развіццё жывёлагадоўлі аказвае свой уплыў не толькі на фармаванне прапорцый паміж асобнымі галінамі сельскагаспадарчай прадукцыі, на даходы вёскі, але таксама па выкананне заданняў у прамысловасці, якая абапіраецца на сельскагаспадарчую сыравіну, і на ўнутраны і замежны гандаль. Таму і праблема павелічэння пагалоўя жывёлы, забеспячэння кармавой базы шырока закраналася ў дакладзе і дыскусіі на XIV Пленуме ЦК ПАРП.

У жывёлагадоўлі стварылася ў апошні час даволі цяжкое становішча. У гэтым годзе зменшылася пагалоўе свіней на каля 2 млн. штук. Ужо некалькі месяцаў у крамах даволі часта няма свініны, здараецца, што не бывае шмальцу. Каб моцна не змяншаць забеспячэння мясам унутранага рынку, быў зменшаны на 75 тыс. тон экспарт мяса, а жывёльных тлушчаў — на 20 тыс. тон. Апрача гэтага было ўвезена з іншых краін у Польшчу 45 тыс. тон мяса. У такім нацягнутым платнічым балансе гэты недахоп цяжка будзе выраўнаць.

*

Варта цяпер разгледзець гэтую справу з пункту гледжання сялян. Найважнейшую ролю ў свінагадоўлі адыгрываюць сялянскія гаспадаркі, бо іх удзел у дастаўках свіней на пункты скупу, у пераліку на грошы, даходзіць да 95%. Чым больш сяляне прададуць свіней, тым больш атрымаюць грошай, таму і зацікаўлены ў кантрактацыі і гадоўлі свіней. Памяншэнне гадоўлі свіней даволі моцна б'е іх па кішэні. Хопіць сказаць, што за тры першыя кварталы мінулага года сяляне прадалі свіней на суму 665 тыс. зл., а ў аналагічны перыяд гэтага года — толькі на 511,8 тыс. зл. Таму і даходы сялян з продажу свіней паменшыліся з 11 мільярдаў зл. у мінулым годзе да амаль 8,4 мільярдаў зл. у гэтым годзе, значыць, на 2,4 млрд. злотых. Гэта вельмі значная сума, і яе цяжка папоўніць, таму што даход з гадоўлі свіней з'яўляецца найбольшым у даходах вёскі. Для параўнання скажу, што за малако, рагатую жывёлу на рэзь, а таксама цялят, авец і коней і нават птушку, прададзеныя ў гэтым годзе, сяляне атрымалі 9 мільярдаў злотых.

Гадоўля свіней на продаж прадстаўляе для сялянскіх гаспадарак значныя шанцы павелічэння даходаў. І гэтыя шанцы сяляне выкарыстоўваюць вельмі ахвотна. Як бачым, змяншэнне свінагадоўлі ўдарае не толькі па спажывальніку, не толькі па дзяржаўных інтарэсах, але і б'е па кішэні сялян. Такім чынам, усе зацікаўлены ў як найхутчэйшым павелічэнні пагалоўя свіней. Дзяржава падкрэсліла сваё зацікаўленне развіццём свінагадоўлі, абяцаючы ў гэтым годзе 2 млн. тон канцэнтраваных кармоў і выраўноўваючы да вышэйшай граніцы цэны скупу, дзякуючы чаму сяляне ўсходніх і цэнтральных ваяводстваў атрымаюць дадаткова каля 250 млн. злотых. Гэтыя мерапрыемствы, як і спадзяваліся, узмацнілі тэндэнцыю да развіцця свінагадоўлі. Побач з гэтым карысна ўздзейнічаюць і іншыя дзейнікі: у першую чаргу трэба назваць большы ад спадзяванага збор бульбы, якая з'яўляецца асноўным кормам для свіней.

Запас кармоў у сялян у гэтым годзе большы ў параўнанні з мінулым годам, а нізкія цэны на бульбу спрыяюць таму, што выгадней яе выкарыстаць у сваёй гаспадарцы як корм для жывёлы. Таму з той пары, як мінула небяспека для прапашных, выкліканая сушай, зноў павысіліся цэны на парасят. Узрос на іх попыт, але колькасць іх на рынку значна зменшылася. Сяляне не

(Працяг на стар. 2)

БУДОВА ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ

ПЕРШЫ ГУДОК ЛАКАМАТЫВА...

...15 снежня 1963 года ўрачыста прывітаў жыхароў вёсак, што раскінуліся на шляху Саколка — Дуброва — Каменная Новая. Праз станцыі Рацава, Сідру, Ружаны Сток і Дуброву, праз станцыі, якіх яшчэ не знойдзеш ні на карце, ні ў спіску — упершыню прагрукатаў спецыяльны цягнік, пачынаючы рэгулярную камунікацыю. Новая чыгунка мае 42 кіламетры даўжыні і скарочвае дарогу з Варшавы ў Аўгустова на 112 кіламетраў.

Там, дзе праходзіць новая чыгунка, густа распалажаны вёскі. Дзесяць цягнікоў, якія ўжо рэгулярна штодзень абслугоўваюць гэтую лінію, жыхарам навакольных вёсак адкрываюць і прыбліжаюць шырокі свет.

80 тысяч тон камення неабходнага для будовы чыгункі, даставілі мясцовыя сяляне, сабраўшы яго са сваіх палёў. Мясцовы камень аказаўся шмат лепшым ад таго, які дастаўлялі з Келецкага ваяводства. Каб з другіх раёнаў давезці такую колькасць камення, неабходна было б выкарыстаць каля 4000 вагонаў. Каля 50 гаспадароў, якія жывуць ля самай новай чыгункі, атрымалі ад ПКП дарэмна новыя вогнеадпорныя дахі на свае будынкі. На шляху чыгункі пабудаваны чатыры станцыі, а для рабочых, якія будуць яе абслугоўваць, пабудавана 10 жылых дамоў.

На шляху чыгункі даліны і ўзгоркі пераплятаюцца ўзаемна. Гэта шмат ускладняла

— Ало, Ружаны Сток! Прымай цягнік № 77105, — паведамляе начальнік станцыі Сідра Часлаў Заўротны свайго сябра па працы аб паўяленні першага цягніка.

працу. Трэба было або раскопваць узгоркі, або рабіць велізарныя насыпы. У адным месцы насып даходзіць да 20 метраў вышыні. Звыш 1.300 тысяч кубічных метраў зямлі было перакінута з месца на месца, а неаднойчы вывезена аж у Беласток.

Чыгунка Саколка—Каменная Новая пабудавана з улічэннем найбольш сучасных дасягненняў тэхнікі ў гэтай галіне.

(Працяг на стар. 4)

КУРСЫ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Намаганнямі паасобных аддзелаў БГКТ у ажыццяўленні пастаноў IV-га з'езда Беларускага таварыства ў некаторых вёсках арганізаваны праблемныя курсы беларускай мовы і літаратуры для дарослых. Асаблівага падкрэслення ў гэтай дзялянцы заслугоўвае гайнаўскі аддзел. Там адбываецца навучанне беларускай мовы і літаратуры ў Горным, Моры, Старакорніне, Альхоўцы і Луцэ. Выкладчыкамі з'яўляюцца пераважна настаўнікі мясцовай школы. У Дубінах паспяхова праходзяць заняткі ў народным універсітэце. Прыходзіць на ўрокі 45 чалавек, моладзі і старэйшых.

Некалькі курсаў навучання беларускай мовы і літаратуры арганізаваў Беластоцкі павятовы аддзел у Міхалове. Нічога ў гэтым напрамку не зроблена ў Бельскім і Сакольскім паветах. Асабліва на Бельшчыне ёсць вялікія магчымасці навучання беларускай мовы і літаратуры сярод дарослага насельніцтва.

Фота К. Лес

Міхась ЖЫЛКА

ЕЙ СНІЦЦА МАЙ...

Зямля надзела белую кашулю,
Нібы ў пасцель паклаў яе урач,
І сніцца ёй, як майскі сад бушуе,
Звініць жаўрук, рыпіць ахрыплы драч.

А на пагорак збегліся бярозкі,
Прабраў мароз танклявых да касці.
Аб чымсьці шэпчуць і глядзяць на вёску,
І не адважацца да хаты падыйсці...

Зямля надзела белую кашулю,
Нібы ў пасцель паклаў яе урач.
Ей сніцца май, сады ў вясёлым шуме,
У небе жаўранак, рыпіць за рэчкай драч.

УЛАДЗІМІР СТАНКЕВІЧ

45 ГОД КРПП

16-га снежня 1918 года ў Варшаве адбыўся I-шы з'езд Камуністычнай Рабочай Партыі Польшчы, якая стварылася з аб'яднання двух партый: Сацыял-Дэмакратыі Каралеўства Польскага і Літвы (СДКПіЛ) і левага крыла Польскай Сацыялістычнай Партыі (ППС—лявіца). КРПП паклала пачатак камуністычнаму руху ў Польшчы. У гэтым яе галоўная заслуга.

У сувязі з гэтай знамянальнай гістарычнай гадавінай, а таксама з 40-годдзем утварэння КПЗБ і КПЗУ ў Доме Савецкай культуры ў Варшаве адбыўся ўрачысты вечар, на які прыбыло шмат дзеячоў камуністычнага руху з міжваеннага перыяду ў Польшчы. На вечары прысутнічалі пасол СССР тав. Аверкій Арыстаў і дырэктар Інстытута Марксізма - Ленінізма ў Кіеве Іван Назарэнка.

Праф. Тадэуш Данішэўскі — дырэктар Інстытута гісторыі партыі пры ЦК ПАРП — у сваім вельмі цікавым дакладзе гаварыў аб 45-цігадовым шляху рэвалюцыйнай барацьбы польскага, украінскага і беларускага пралетарыяту. У пастановах свайго I-га з'езда польскія камуністы нічога працоўным не абяцалі, а выразна і горача заклікалі да станоўчай барацьбы за ўладу рабочых і сялян па прыкладу працоўных Расіі. У Варшаве, Лодзі, у гарадах Сілезіі і ў іншых мясцовасцях ствараліся Саветы рабочых дэлегатаў. Але камуністычны рух, які ў той час пачаў толькі сваю дзейнасць у паўлегальных абставінах, быў яшчэ слабы, і таму польскай буржуазіі ўдалося задушыць нараджаючуюся ўладу працоўных. Зацяжылі таксама на пачатковай дзейнасці КРПП і памылкі люксембургізму ў справах сялянства.

II-гі з'езд КРПП, які адбыўся ў верасні 1923 года, ачысціў польскі камуністычны рух ад розных памылковых падыходаў да праграмных спраў, і ў першую чаргу ў аграрных і нацыянальных справах, і паставіў яго на непахісны шлях марксізма - ленінізма. Гэта мела свой выраз і ў змене назвы партыі: з Камуністычнай Рабочай Партыі Польшчы на Камуністычную Партыю Польшчы. У пастановах II-га з'езда гаварылася, што польскі рабочы клас зможа адыгрываць кіруючую ролю ў барацьбе толькі тады, калі злучыцца на жыццё і смерць з працоўнымі масамі ўсіх народаў, якіх польская буржуазія трымае ў ярме няволі. КПП выявіла сваю салідарнасць з барацьбой працоўных Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны за права на самавызначэнне аж да адарвання ад Польшчы і прылучэння да БССР і УССР зямель Заходняй Беларусі і Украіны. Дзеля таго, каб барацьба беларусаў і ўкраінцаў магла быць адпаведна арганізавана і накіроўвана — вырашана на II з'ездзе ўтварыць секцыі КПП — Камуністычную Партыю Заходняй Беларусі і Камуністычную Партыю Заходняй Украіны. На працягу ўсяго міжваеннага перыяду дзейнасці КПП, КПЗБ і КПЗУ — камуністы былі душою ўсіх праяваў барацьбы. Нягледзячы на цяжкія абставіны падполля і канспірацыі, жорсткіх праследванняў і крывавага тэрору, камуністы былі нястомнымі і нязломнымі ў барацьбе і нідзе і ніколі не сплямілі свайго гонару рэвалюцыянера і чалавека.

Найбольш трагічным і цяжкім ударам для польскіх, беларускіх і ўкраінскіх камуністаў была ліквідацыя КПП, КПЗБ і КПЗУ ў 1938 годзе. Але і гэта не зламала камуністаў. Яны, пазбаўленыя партыі, працягвалі рэвалюцыйную барацьбу, яе арганізоўвалі і ёю кіравалі.

У часы гітлераўскай акупацыі, у барацьбе з акупантамі нарадзілася і вырасла рэвалюцыйная партыя працоўных Польшчы — Польская Рабочая Партыя, якую стварылі камуністы і якая стала прадаўжальнікам праграмы барацьбы КПП, КПЗБ і КПЗУ.

15-га снежня споўнілася 18-ая гадавіна аб'яднання ў польскім рэвалюцыйным руху: аб'ядналіся Польская Рабочая Партыя і Польская Сацыялістычная Партыя і ўтварылі Польскую Аб'яднаную Рабочую Партыю.

Галоўныя пункты праграмы Камуністычнай Партыі Польшчы рэалізаваны: існуе Польская народная рэспубліка, якая на практыцы рэалізуе прынцыпы марксізма - ленінізма ва ўсіх галінах грамадскага жыцця.

На ўрачыстым вечары таксама прысутнічалі дзеячы КПЗБ і КПЗУ. Аб дзейнасці КПЗБ гаварыў яе дзеяч Барыс Махлер, а аб дзейнасці КПЗУ — Мікалай Шчыюба. Быўшы член ППС-лявіцы Казімір Мар'янскі, які быў на I-шым з'ездзе КРПП, расказваў прысутным аб з'ездзе.

БОЛЬШ СПРЫЯЛЬНЫЯ ЎМОВЫ

(Працяг са стар. 1)

спадзяваліся, што будуць такія добрыя ўмовы для свінагадоўлі. Цяпер маладыя свінкі не ідуць у продаж, а прызначаюцца на свінаматак. Можна спадзявацца, што ўжо за некалькі месяцаў будзе больш парасят, аднак несумненна недахоп парасят апозніць узрост пагалоўя і дастаўку свіней на пункты скупу.

*

Сяляне прадугледжваюць, прычым правільна, што высокі попыт на парасят пратрымаецца даўжэй. Некаторыя цяжкасці можа выклікаць доўгая і вострая зіма, але калі рэгулярна будзе дастаўляцца вугаль, ёсць падставы, каб мець аптымістычныя спадзяванні.

Але моцнай папраўы трэба яшчэ пачакаць. Рэферат Палітбюро, які быў падставай дыскусіі на XIV Пленуме ЦК ПАРП прадугледжвае ўзрост пагалоўя свіней у 1964 годзе на 650 тыс. штук у параўнанні з гэтым годам. Аднак узрост жывёльнай прадукцыі наступіць не раней як у другой палавіне будучага года. Адной з галоўных умоў гэтага з'яўляецца рацыянальная гаспадарка кармавым запасам і прымяненне ў больш шырокім маштабе прамысловых кармоў.

Ф. НАСІНСКІ

У 1964 ГОДЗЕ АМАЛЬ 460 ТЫС. ГА

Механізацыя спрыяе далейшаму пашырэнню меліярацыйных работ.

У будучым годзе далей будуць пашырацца водна - меліярацыйныя работы. На гэта прызначана 3 мільярды злотых, г. зн. на 20% больш, чым у гэтым годзе. Гэтыя сродкі дазволяць меліяраваць і загаспадараваць амаль 460 тыс. га зямельных угоддзяў.

Капіталаўкладанні будуць канцэнтравацца ў значна большай ступені, чым у мінулыя гады, на тых аб'ектах, якія дадуць эфект у хуткім часе. Фронтам работ будуць ахоплены ў першую чаргу тыя раёны ў Люблінскім, Варшаўскім і Беластоцкім ваяводствах, дзе загаспадароўваюцца вялікія комплексы балот: Кувасы і Візна.

Найважнейшая задача меліяратараў у будучым годзе — 190 тыс. га ворнай зямлі. Прадугледжана, што дрэнаж ахопіць на 20 тыс. га больш, чым у гэтым годзе. Будзе меліяравана больш 130 тыс. га лугоў і паш. Будзе загаспадаравана, г.зн. выраўняна і засеяна травой больш 130 га зялёных угоддзяў. Апрача гэтага, як штогод, шырока будзе працягвацца т. зв. асноўная меліярацыя: рэгуляванне берагоў рэк, капанне каналаў і г.д., — якая падрыхтоўвае тэрыторыю для будучай меліярацыі.

Расшырэнне работ, прысяшэнне іх тэмпаў будзе магчыма дзякуючы лепшаму забеспячэнню меліярацыйных прадпрыемстваў сучаснай тэхнікай. Прадпрыемствы атрымаюць некалькі соцен навейшых высокапрадукцыйных экскаватараў, машын для дрэнажных работ і г.д. Амаль палавіна ўсіх зямельных работ у будучым годзе будзе механізавана. (ВІТ-АР)

СПОРТ

Уваходзім у Алімпійскі год

Не паспеў чалавек агледзецца, а ўжо канчаецца і робіцца гісторыяй яшчэ адзін год, багаты спартыўнымі падзеямі. Статыстыкі налічылі шмат новых здарэнняў, а каментатары мелі нямала тэм. Зусім без рызыкі можна заявіць, што ў некаторых дысцыплінах гэта быў цудоўны сезон для польскага спорту. Багаты, захапляючы, перадалімпійскі.

Не так ужо даўно апошні перадалімпійскі сезон не вызначаўся асабліва добрымі вынікамі. Тытаны спартыўных арэн пазбягалі сур'ёзных выступленняў і ў паасобку шліфавалі алімпійскую форму. Так было перад выступленнямі ў Мельбурне, амаль таксама і перад Рымам. Аднак гэта было ўжо даўно. Сезон 1963 года, як з казачнага рогу, сыпануў нечаканымі вынікамі. Было пабіта некалькі высокіх рэкордаў, высокае майстэрства паказалі прадстаўнікі невымерных відаў спорту.

Як бачым, рэвалюцыя ў доўгім перыядзе падрыхтоўкі да алімпійскіх сустрэч. Несумненна. Сённяшнія рэкардысты не маюць адпачынку. Добрая форма шліфуецца ў зацятых паядынках. І цяжка гэтаму здзіўляцца. Спартыўныя рэкорды даведзены амаль да дасканаласці. Існаваўшыя міфы аб бар'ерах людскіх магчымасцей даўно ўжо адкінуты. Таму і ўзяты такі вялікі разгон перад Алімпіядай у Токіо.

Нічога мы ў ім не страцілі. Наадварот, мелі нямала прычын для радасці. Планерысты, фехтавальшчыкі, легкаатлеты, цяжкаатлеты, баскетбалісты і валейбалісты аспарвалі найвышэйшыя лаўры, дадалі гонару і славы польскай фізічнай культуры. Нават заўсёды бітыя футбалісты дачакаліся лепшых дзён. Гэта быў сапраўды добры «польскі» сезон.

Але ці ў новым, значна важнейшым Алімпійскім Годзе будзе ён такі ж паспяховы? Верым, што будзе, а можа... нават лепшы. Сезон 1963 года паказаў і майстэрства польскіх трэнераў, якія змаглі разам са спартсменамі падрыхтаваць цудоўную перадалімпійскую прэлюдыю. Чаму ж не маглі б яны таксама эфектна закончыць і новы, алімпійскі сезон 1964 года?

Л. Тарасевіч

Хроніка

■ 16 снежня Сесія Вярхоўнага Савета СССР, разглядаючы план і бюджэт на 1964—65 гады пастанавіла паменшыць выдаткі на ўзброеныя сілы СССР у будучым годзе на 600 мільёнаў рублёў.

■ 16 снежня прыняты ў члены Арганізацыі Аб'яднаных Нацый дзве нававызваленыя афрыканскія дзяржавы — Кенія і Занзібар.

■ 19 снежня пачалося XXII пасяджэнне Сейма ПНР. Сейм прыняў чатыры пастановы: аб змене кадэнцыі рад народовых, аб змене пастаноў выбарчага права, аб установе грамадскіх судоў і аб установе адвакатуры.

■ 20 снежня ў Франкфурце — на - Майне пачаўся судовы працэс супроць 22 гітлераўцаў, былых катаў лагера смерці ў Асвенціме. Яны абвінавачваюцца ва ўдзеле ў замардаванні чатырох мільёнаў людзей.

■ 20 снежня, маючы 72 гады, памёр у Кракаве Густаў Марцінэк, вядомы пісьменнік, аўтар шматлікіх прац аб жыцці шахцёраў.

■ 19 снежня на станцыі ў Крынках здарылася чыгуначная катастрофа. Паравоз моцна стукнуў у вагоны запоўненыя пасажырамі. 33 асобы было ранена, 7 асоб адвезена ў беластоцкі шпіталь.

■ 16 снежня беластоцкае прадпрыемства электрыфікацыі сельскай гаспадаркі выканала гадавы план па электрыфікацыі. Сёлета электрыфікавана на Беласточчыне 165 мясцовасцей і 5 ПГР. Да канца гэтай пяцігодкі на Беласточчыне 60% вёсак будзе электрыфікавана.

■ 15 снежня праехаў першы цягнік па новай чыгунцы Саколка — Каменна Нова. Чыгунка гэтая скароціць дарогу з Варшавы ў Аўгустова на 112 км.

■ 14 снежня ў Свідніцкай фабрыцы камунікацыйнага абсталявання з канвеера сышоў 300-тысячны матацыкл. У будучым годзе фабрыка выпрадукуе 50 тысяч матацыклаў. Экспартуем іх да Саўдаўскай Аравіі, Грэцыі, Пакістану, Турцыі, Уругваю і ЗША.

■ 16 снежня жыхарка вёскі Чэхі Арлянскія Ольга Чыквін нарадзіла трайнят — хлопчыка і дзве дзяўчынкі. Трайняты — гэта першы выпадак у гісторыі гайнаўскага шпіталя.

ПОЛЬСКІ ДРУК АБ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ МЕНШАСЦЯХ

НАРОЎНІ З УСІМІ ГРАМАДЗЯНАМІ ПНР

Польскі друк, у тым ліку і сур'ёзныя перыядычныя выданні, не спыняюць цікавіцца рознымі праявамі сённяшняга жыцця нацыянальных меншасцей у Польшчы. Вось апошні сёлеташні нумар квартальніка «Культура і грамадства» прыносіць нам вялікую публікацыю Анджэя Квілецкага «Нацыянальныя меншасці ў Народнай Польшчы». Адзначым тут, што гэты часопіс з'яўляецца органам Камітэта ПАН, які займаецца даследваннем сучаснай культуры.

А. Квілецкі абмяркоўвае вялікія змены, якія адбыліся пасля апошняй вайны ў жыцці паасобных нацыянальных меншасцей у выніку міграцыйных рухаў. Калі паводле перапісу насельніцтва, праведзенага ў 1931 г., пражывала ў Польшчы каля 10 мільёнаў асоб іншай нацыянальнасці, дык зараз знаходзіцца ў нашай краіне толькі 450 тыс. асоб, што складае каля 1,5% агульнай колькасці насельніцтва. Прыблізныя дадзеныя з 1961—1962 гг. гавораць, што беларусаў сёння 165 тыс. На першым месцы знаходзяцца ўкраінцы — 180 тыс.

Аўтар у частцы артыкула, прысвечанага беларусам, гаворыць аб рассяленні насельніцтва, аб яго культурным жыцці, школьніцтве і г.д. Адзначае паспяховае развіццё беларускага самадзейнага мастацкага руху на Беласточчыне. З публікацыі даведваемся аб актыўным удзеле прадстаўнікоў усіх нацыянальных меншасцей у грамадска - палітычным жыцці краіны. Зараз, напрыклад, ёсць 3 тыс. радных з гэтага асяроддзя. На Беласточчыне, як падкрэслівае А. Квілецкі, у радзе яе раёнах, заселеных беларусамі, яны самыя ў значнай ступені складаюць актыў рад нарадовых. У публікацыі абмяркоўваюцца таксама адносіны партыйных і дзяржаўных органаў да нацыянальных меншасцей, якія дзякуючы ўсебаковай апецы ўлад маюць магчымасці развіцця сваіх традыцый, усебаковага ўдзелу ў жыцці краіны, маюць аднолькавыя з усімі астатнімі грамадзянамі Польшчы правы і абавязкі. А. Квілецкі прыгадвае знамянальныя словы, пачэрпнутыя з ліста, абнародванага VIII Пленум ЦК ПАРП аб барацьбе супроць нацыяналізму і антысемітызму: **«Мы стаім на такім пункце гледжання, што кожны грамадзянін мае права акрэсліць сваю нацыянальнасць. І таму будзем весці барацьбу аднолькава супроць праяў паланізацыйнага націску ў адносінах да нацыянальных меншасцей і супроць расісцкіх тэндэнцый прымянення крытэрыяў нацыянальнага паходжання ў адносінах да асоб, якія незалежна ад нацыянальнага паходжання лічаць сябе поўнасцю палякамі.»**

Надзвычай цікавай з'яўляецца тая частка артыкула, у якой аўтар выступае з пэўнымі думкамі адносна сацыялагічнага даследвання нацыянальна - меншасных груп. А. Квілецкі падкрэслівае, што такія даследванні могуць даць вельмі каштоўны матэрыял аб розных баках іх жыцця, аб праблемах, хвалюючых гэтыя групы, аб іх сужыцці з польскім грамадствам. Гэтае апошняе пытанне лічыць публіцыст адным з найважнейшых.

У рамках гэтага сціплага агляду мы не ў стане перадаць усяго багацця спраў, закранутых артыкулам, ахопліваючым 19 старонак дробнага шрыфту. Не падлягае, аднак, сумненню адно: А. Квілецкі ўсебакова, аргументавана, спасылаючыся ў многіх выпадках на пасляваенную бібліяграфію гэтага пытання, даў нам верную карціну сённяшняга становішча ўсіх нацыянальных меншасцей у нашай краіне. Маем тут дачыненне, уласна кажучы, з першай таго роду публікацыяй. Павінна яна паслужыць штуршком да працягвання размовы на гэту тэму.

Пры нагодзе абмяркоўкі артыкула А. Квілецкага варта прысвяціць месца выступленню дырэктара Ваяводскай бібліятэкі ў Беластоку Ўладзіслава Малеўскага на старонках месячніка «Культура і ты». У кастрычніцкім нумары часопіса, адлюстроўваючага праявы культурна-асветнага жыцця ў Польшчы, змешчаны яго артыкул п.з. «На Беласточчыне веды памагаюць у жыцці». Аўтар вельмі шырока знаёміць чытачоў з мерапрыемствамі ў нашым ваяводстве, наладжанымі ў сувязі з агульнапольскім чытальніцкім конкурсам. Ул. Малеўскі ў вельмі цёплых словах гаворыць аб укладзе ГП БГКТ і «Нівы» ў паспяховае правядзенне конкурсу. Адзначае асабліва дасягненні бібліятэкараў, якія наладжвалі розныя мерапрыемствы па пашырэнню друкаванага слова ў беларускім асяроддзі. Артыкул пагаўняецца шматлікімі здымкамі, адлюстроўваючымі мерапрыемствы ў гонар конкурсу. Прыемна бачыць тут здымкі самадзейнікаў «Лявоніхі», якім рэдакцыя часопіса «Культура і ты», а таксама яго чытачы, складаюць сардэчную падзяку за, як адзначае Ул. Малеўскі, бескарыслівае выступленне ў Гарадку.

Наогул, выступленне дырэктара Ваяводскай бібліятэкі — гэта цікавы нарыс аб шырокім культурна - асветным руху на Беласточчыне ў час конкурсу «Веды памагаюць у жыцці», у якім беларускае насельніцтва прыняло самы актыўны ўдзел.

М. КАНАПАЦКІ

У цяжкай вёсцы

Найбольш складаная праца — гэта праца з людзьмі, гэта дзейнасць у гушчы мас. Кіраўнік чатырохкласнай школы ў Канюках Міхась Матвеюк выконвае два грамадскія абавязкі — з'яўляецца сакратарам партыйнай арганізацыі і грамадскім апекуном ад імя ГРН у Рыбалах. Як адна, так і другая функцыя патрабуюць многа часу, многа ахвярнасці. Вось, напрыклад, старэнькую бабулю не хацела даглядаць родная дачка, выганяла яе з хаты. Справа была накіравана ў суд. І зараз бабуля атрымоўвае ад дачкі па 200 зл. у месяц, жыве асобна і чуе сябе зусім добра.

У Канюках ёсць двое дзяцей, пакрыўджаных лёсам, якія жывуць у свайго дзядулі Васіля Андрэюка. Маці гэтых дзяцей выехала з вёскі, а бацька сядзіць у турме. Дзецям не хапае апекі дзядулі і таму неабходна накіраваць іх у дзіцячы дом. Вось аб гэтым клапоціцца зараз Міхась Матвеюк. Ён асабліва ўважлівы на гора дзяцей. І ўжо не раз такімі справамі займаўся. У Віктара Касабуцкага памёрла жонка і пакінула трое дзяцей. Дзякуючы мясцоваму кіраўніку школы дзеці былі прыняты ў дзіцячы дом. Пятро Клімюк распіўся, здзекваўся над жонкаю, а пасля яе прагнаў. За гэта папаў у турму. Дзіця асталося без апекі. І тут грамадскі апякун Міхась Матвеюк дапамог накіраваць хлопчыка ў дзіцячы дом. Многа дапамог ён сям'і Насці Філіпюк, муж якой доўга і цяжка хварэў на астму.

У Канюках, як і ў іншых вёсках, многа розных спраў. Часта прыходзіцца пісаць заявы да тых ці іншых устаноў. І ў гэтых справах жыхары Канюкоў найбольш звяртаюцца да Міхася Матвеюка.

Аб вёсцы Канюкі дрэнная слава ішла па ўсёй Бельшчыне. Вельмі ж «ваяўнічая» была там моладзь. Ні адна забава не абышлася там спакойна. Канюцкія хлопцы і ў суседніх вёсках перашкаджалі спакойна бавіцца на вечарынах. Не ўмелі яны гуляць, не запіўшыся гарэлкай і не выклікаўшы якой-небудзь авантуры. Гэтым элементарным правілам культуры неабходна было вучыць моладзь Канюкоў. І настаўнік мясцовай школы Міхась Матвеюк узяўся за гэта. На танцавальных вечарынах ён старшынстваваў. Калі трэба было, сароміў юнакоў. І як-ніяк з кіраўніком школы, які пражыў ужо 60 год, лічылася моладзь. Пераконвалася, што ён жадае ёй толькі ўсяго добрага, жадае каб з-за непатрэбных боек не сядзела моладзь па турмах.

Міхась Матвеюк гарманіст. Ён сам неаднойчы граў на такой забаве і сачыў за парадкам. Гэта незаметная выхаваўчая работа давала добрыя вынікі. Цяпер спакойна ў Канюках. Нават на найбольшай у годзе забаве, на Пакрову, таксама моладзь спакойна гуляе.

Дзе б ні працаваў Міхась Матвеюк, ён заўсёды чакіне па сабе нешта добрае. З 1945 года ён з'яўляецца членам партыі. І за гэты перыяд яму давялося працаваць на многіх адказных пасадах, і праца яго заўсёды была плённая, накіраваная на выхаванне новага чалавека.

М. Хмялеўскі

Міхась Матвеюк са сваімі вучнямі.

У Спічках кажуць, што Андрэй Ваўрашук не годзіцца з братам. Зрэшты, няма чаго дзівавацць, бо жывуць разам. У канцы канцоў Андрэй прыдбаў матэрыялу на новую хату і хапіўся стаўляць яе па другі бок вуліцы, сабе. Але ён з жонкаю Марыяй старыя людзі, іх дарослыя дзеці далёка ў белым свеце. Думалі, пыталіся яны доўга: будавацца тут ці не? І хаця планы вырабілі на спічкоўскі пляц, вырашылі іначай: хата будзе не ў Спічках, а ў Бельску.

— Я на вёсцы жыць не буду! — пагаварвала 55-гадовая Марыя.

У горадзе цесніцца з сям'ёю Анатоль Кудэрскі, сын Марыінай сястры. Ён зажыве ў гэтым новым доме і Марыя з Андрэем знойдуць покут у ім на старасці. І так, аднаго ранку, як грыб па дажджу, паявіўся пры бельскай вуліцы Дубяжынскай гэты новы дом. Будавана без дазволу ўлад і таму, пакуль хто зглядзіцца, трэба чым хутчэй выканчыць будынак (сталярка загадзя падрыхтавана). Як не спяшаліся, аднак улады зглядзелі драўляную хатку ў мураваным горадзе і далі наказ зараз жа разабраць яе. Прытым, за самавольства прысланы рахунак на паўтары тысячы злотых кары. Павятовы аддзел будаўніцтва не меў прычын да дрэннага настрою, бо хатанька мігам знікла, бы дзіўны цень, і кара была ўплачана акуратна. Ды праз пару дзён давялося аддзелу разгневацца не на жарты: тая самая хатанька, быццам злы дух, паявілася ў іншым месцы, ля Кляшчэляўскай шашы.

Хто ж мог адгадаць думкі Ваўрашукоў, якім чамусьці, відаць, здалося, што за другім разам пашкадуюць, не прагоняць прэч, згодзяцца пашырыць Бельск драўнянай будынінаю. Тым часам Кудэрскія скора-скоранька пасяліліся ў ёй і пачалі да зімоўкі спасобіцца. Спачатку пошта прыслала пісульку зноў на паўтары тысячы кары за рэцыдывізм. Знаёмыя нараілі Ваўрашуку пісаць у Беласток аб памілаванні. Не памагло, але Андрэй з Марыяй таксама заперліся, што не заплацяць і кропка! Настаў суд, валакіта...

Марыя, калі хвалілася, што ў вёсцы жыць не будзе, пэўна, мала пераймалася забаронаю драўнянага будаўніцтва ў гарадах. Праўду гаворачы, не толькі яна адна не пераймалася...

Аднойчы, у дзевяць гадзін раніцы, на вуліцы Акжэі сабраўся натоўп народу. У хаце, на парозе, стаяў Мірон Антыпюк і трос сякерaю. Прыбыла міліцыя, людзі рухнулі да Антыпюковай хаты. Адны з цікавасці, другія з абавязку. Брыгада рабочых ад будаўнічай фірмы смялей выйшла наперад і прычялася разбіраць будынак. Антыпюк знік.

Пад вечар было ўжо па ўсім, разабрана была палавіна будынка, дзе знаходзіўся конь і рэшта жывёлы. Сям'я прытаілася ў кухні. Вядома, няма такога права, каб адразу выкідаць на вуліцу... Аддзел будаўніцтва прадае матэрыял для аплаты рабочых. Мірон Антыпюк чакае суда. Паверыў суседскім запэўненням, што пабудаванае не разваляць. Аказалася наадварот — усё немураванае адразу развальваюць. Да таго не за дарма, не.

Падобных Ваўрашукам ці Антыпюкам можна лічыць дзесяткамі, сотнямі. Мілентын Лісоўскі з Галавескай вуліцы належыць да тых спрытнейшых. Прадстаўнікі аддзела будаўніцтва ўбачылі на дзвярах ягонай хаціны благальную картку: «Панове, вельмі прашу вас, непішэць майго будынка, я паехаў у Варшаву, залатвіць гэту справу». Значыць, каб стаяла Мілентынава драўняная хата. Ён яўна абураны на словы «мураваны Бельск». Паводле яго, горад усяго напалавіну мураваны. Мілентыну няважна, што тая другая, драўняная, палавіна павятовай сталіцы ўзнікла яшчэ перад пастановай аб забароне будаваць хаткі ў горадзе.

Мілентын Лісоўскі палохае Варшаваю, схаваўшыся пазавугеллю, а калі ўбачыў, што не на палахлівых натрапіў, тады на квітах кар замест подпісу рысуе крыжыкі. (Нядаўна падпісваўся нармальна). Раптам зрабіўся непісьменным. Нябось, добра выкамбінаваў, што на сваёй непісьменнасці спрабуе таргавацца: «я не ведаў законаў, бо не ўмею чытаць; я не чуў аб іх, бо нікуды не хаджу; не знаў, што патрэбны дазвол»... і так далей.

*

Даволі апісваць упартасць тых ці другіх людзей. Ідзем да бельскага павятовага аддзела архітэктуры і будаўніцтва, каб пагаварыць хвілю з кіраўніком Янам Садоўскім. Сярод спецыялістаў стаўленне дамоў без дазволаў завецца «дзікім будаўніцтвам». У самым Бельску такое будаўніцтва як бы паменшала, тым не менш клопатаў з «нелегальшчыкамі» і хаткамі яшчэ без ліку і меры. Зусім дрэнна, і ўвесь час дрэнна, у вёсках, дзе грамадскія рады не рэагуюць на выпадкі бясплaнавага і нелегальнага будаўніцтва.

Бельскі суд прывалены навалам гэтакіх спраў — адбывае іх найчасцей карамі ў 3 тыс. зл. Якраз столькі прыблізна каштуе план і дазвол. Хітрунам аплачваецца цягнуць справу цэлымі месяцамі, гадамі з тоенай надзеяй, што ўдасца якнебудзь абысціся без архітэктара і без дазволу.

У артыкуле 80 Закона аб будаўнічым праве гаворыцца, што калі хто будуецца без дазволу, можа быць пакараны гадавым арыштам, караю да 50 000 злотых або адным і другім разам.

Кастусь ЯНКОЎСКІ

ВЫБАРЫ ЗАКАНЧВАЮЦЦА

На Беласточчыне заканчваюцца справаздаўча - выбарчыя сходы ў партыйных арганізацыях і ў грамадскіх камітэтах партыі. Усе яны насычаны праблемамі і ідэямі XIII Пленума ЦК ПАРП. Члены партыі падсумоўваюць свае дасягненні, выяўляюць недахопы ў дзейнасці сваіх арганізацый і накрэсліваюць заданні на наступную кадэнцыю. На Сакольшчыне адбыліся ўжо справаздаўча - выбарчыя сходы ва ўсіх 112 ПОП. Адбыліся таксама падобныя сходы ў 12 грамадскіх камітэтах і ў Сакольскім гарадскім камітэце ПАРП. Да гэтага часу ў двух грамадах — у Малявічах і Сакалдзе — не было грамадскіх камітэтаў. Зараз і тут яны створаны і з'яўляюцца палітычнымі кіраўнікамі сваёй грамады.

(мх)

Пасяджэнне навуковага гуртка

15 снежня адбылося чарговае пасяджэнне навуковага гуртка, існуючага пры ГП БГКТ. Зместам пасяджэння была абмяркоўка наступных прац: Францішка Берняковіча — «Праблескі і цені польска-беларускага супрацоўніцтва ў час студзеньскага паўстання». Аляксандра Баршчэўскага — «Польшча і палякі ў творчасці Янкі Купалы» і Уладзіміра Юзвюка «Манаграфія Гайнаўскага павета, частка II». Навуковы зборнік выйдзе з друку ў другой палавіне 1964 года.

• • •

Вечар незабыўных мелодый...

...у выкананні беластоцкага дзяржаўнага сімфанічнага аркестра адбыўся 9 снежня 1963 года ў канцэртнай зале Галоўнага Праўлення БГКТ. З беластоцкім сімфанічным аркестрам выступілі салісты з Варшавы Зофія Люпертовіч і Роберт Млынарскі, а таксама майстар трубкі Рамуальд Нарушэвіч.

Пры грашовай падтрымцы Галоўнага Праўлення БГКТ канцэрт наладзіла кіраўніцтва гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку. На канцэрце сапраўды варта было пабываць. Беластоцкі сімфанічны аркестр прадставіў прысутным на канцэрце шырокі дыяпазон лёгкай музыкі, а салісты, быццам ізюмінамі, упрыгожвалі канцэрт.

Часцей бы наладжваць падобныя канцэрты. Яны з'яўляюцца найлепшымі прапагандыстамі добрай высокамастацкай музыкі. Хто быў цяпер, напэўна пойдзе і другі раз.

Шкада толькі, што арганізатары канцэрта на жаль, не зусім добра справіліся са сваімі абавязкамі. У зале было прысутных нямногім больш ад колькасці членаў аркестра.

(вр)

Фота В. Рудчык

ЖЫЦЦЕ НАЛЕЖЫЦЬ ДА ЖАНЧЫНЫ

Праца пачалася менш як год таму, калі старшынёй гуртка вясковых гаспадынь стала з волі 16 пянькоўскіх жанчын Лена Амброжэй. І гэты няпоўны год складаецца на цэлую гісторыю жаночага пад'ёму ў маленькай вёсцы. Пачынаецца ад самых будзённых спраў для жанчыны — курсаў. Некалькі іх было, распалілі яны імкненні. Як добра спячы, згатаваць, паставіць на зіму кампоты з яблык, салаткі з зялёных памідораў. У летні гарачы час арганізавалі дзяцінец. Плацілі па 80 зл. ад дзіцяці, крыху вытаргавалі ад сельскагаспадарчага гуртка, крыху ад міхалоўскай ГС. Лена пагаварвае аб мастацкім гуртку, які б сістэматычна ў Пяньках працаваў.

Дарэчы, Лена Амброжэй... Дзве пары круглых вачэй слізгаюцца па яе шчуплым ветрамі абпалечым твары. Яна для іх мама. А ў пакоі з лавіцкім пасяком над дыванам, на этажэрцы, у моцных вокладках несагнутыя аркушы школьных сачыненняў. З ліцэя ў Міхалове. «Хутка праляцелі школьныя дні, дні радасці і запалу, каб як найбольш узяць з навукі».

За 10 год пажоўкла папера, зацерліся лініі. Замуж выйшла ў 18 год: сям'я, дзеці, вялікая гаспадарка, мноства работы і клопатаў. Многа, многа што змянілася.

Лена цяпер бядуе: «Недавучаная, ніякай прафесіі. Заатэхнік — вось добра было б. Буду старацца ў вышэйшую сельскагаспадарчую школу».

Моцна суровыя першыя словы. Бо асталася Лене кніжка і ўмеласць самастойнага мыслення. Чытала і чытае, слухае весткі са свету і сур'ёзныя радыёперадачы. Вучыцца.

Раней людзі смяяліся: «На гаспадарцы і кніжкі чытае». Перасталі ўжо. Лена перамагла.

Надзя Азябла таксама. Але ў іншым. У тым, што першая скінула з сябе традыцыйную маску загараванай вясковай жанчыны. І раскідала казачку, што «сорак лет, бабін век». Сорак год Надзі, а яна? Маладая, стройная, прыгожая. Вось убегла ў хату з поля, на паўгадзіны размовы. Рукі абмыла, працерла гліцэрынам. Не будуць трэскаць, балець, будуць мяккія, прыемныя. Прачытала аб гэтым у газеце. І адносна моды: «Нашым мужчынам прыемна, калі іх жонкі апрануцца модна».

Вялікую рацыю мае Надзя. А такі вось дробны факт пацвярджае яе словы. Яе муж, гаспадар, быў з нейкай дэлегацыяй сялян у ГДР. І прывёз жонцы (без заказу) гарсет, некалькі пар добрых панчох, сумку, два колеры губной памадкі. Усё высокай якасці, як немцы ўмеюць рабіць. Пэўна, на нейчую там думку, тыя некалькі марак можна было выдаць «больш па-мужчынскаму». Так яшчэ многія лічаць. Толькі што ў супрацьпастаўленне ім трэба сказаць: добра, што не ўсе.

У жыцці пянькоўскіх жанчын вее новы і здаровы вецер. Ён усё больш вырывае іх з прыніжаючага мінулага ў новую, шырокую і гордую будучыню. Вецер, які адмалоджвае, а малады мае больш сіл. Ленаў, Надзяў, Нінаў, Вераў (таксама з Пянькоў) усё больш нам трэба. Мабыць, праўду кажуць некаторыя даследчыкі-вучоныя, што свет належыць да жанчыны, у тым ліку і такой, як Лена, і такой, як Надзя.

вл.

ПЕРШЫ ГУДОК ЛАКАМАТЫВА

(Працяг са стар. 1)

Для прыкладу, замест драўляных шпалаў прыменены тут струнабетонныя. Дазволіла гэта заашчадзіць каля шасці тысяч кубічных метраў дрэва. Чыгунка каштавала дзяржаве 170 мільёнаў злотых. Дзякуючы дбайнай працы будаўнічых выгаспадаравана пры будове 12 мільёнаў злотых.

Такога роду каштоўнага капіталаўкладання яшчэ не было на Беласточчыне за гады народнай улады. Таму, мабыць, называюць чыгунку Саколка — Каменна Новая «будовай дваццацігоддзя».

На ўрачыстай перадачы яе ў карыстанне прысутнічаў намеснік міністра камунікацыі **Збігнеў Мадлінскі.** Шматлікую групу прадстаўнікоў Беласточчыны ўзначальвалі І-шы сакратар КВ ПАРП тав **А. Лашэвіч** і старшыня Прэзідыума ВРН тав. **С. Жмійка.**

На кожным чыгуначным прыпынку новай дарогі гасцей з Варшавы і Беластока віталі сабраўшыеся мясцовыя жыхары, віталі кветкамі і шматлікімі транспарантамі.

Тэкст і фота **В. Рудчык**

А вось і ён — першы. Працяглым гудком вітае новую станцыю.

Пажар разбушаваўся зусім нечакана. Якраз на Сёмуху, калі людзі былі ў царкве. Стравіў, праклятый, два дамы, 7 хлявоў і 7 клуняў. Добра, што збожжа і сена ў гумнах ужо не было. Дабытак аднак пагарэў. Вось у Антона Муські разам з хлявом згарэла 4 свінні, разам з клуняй — касілка і сячкарня, а разам са свірнам — увесь запас збожжа, што застаўся ад зімы. Гора, чорнае гора завісла над вёскай Мокрае, што ў Бельскім павеце.

Пагарэльцаў прыгарнулі сваякі, суседзі. На другі ўжо дзень прыімчаўся грузавік з Бельска. **Польскі Чырвоны крыж прыслаў першую дапамогу: хлеб, сала, рыбныя кансервы, вопратку, мыла.** Людзі добрай волі не пакінулі пагарэльцаў на ласку суровага, непрыхільнага да іх лёсу.

Узніклі аднак пытанні: як жыць далей? Што рабіць? Набліжаўся сенакос, не за гарамі было жніво. Дзе трымаць сена, збожжа? Збіраліся людзі раіліся паміж сабою, як будзе лепш. І тады хтосьці прыпомніў, што не так даўно гэты ж самы чырвоны певень шугаў у суседняй вёсцы Кнарыды. Потым наладзілі там **суполку для адбудовы вёскі,** якую ўзначаліў сам Ян Цар. Сусед дапамог суседу — і вунь, глядзіце, вёска мураваная ўжо стаіць.

Чаму ж тады не скарыстаць з добрага суседскага прыкладу 8 гаспадароў, усе пацярпеўшыя падчас пажару, аб'ядналі свае сілы. Суполку для адбудовы вёскі ў Мокрым узначаліў Антон Мусько. ПЗУ адразу выплаціў кампенсацыю за страхоўку, а сельскагаспадарчы банк усім пагарэльцам прадставіў магчымасць узяць пазыку ў растэрміноўку на 15—20 гадоў. Старшыня мокраўскай суполкі ў рамках кампенсацыі атрымаў ад ПЗУ 62 тысячы злотых, а ў сельскагаспадарчым банку ўзяў яшчэ 15 тысяч злотых пазыкі. Падобна і другія пацярпеўшыя ад агню. Аставалася будаваць. Члены суполкі прыходзілі па чарзе да кожнага і дапамагалі будавацца, дапамагалі бясплатна. Будова пасупала хутка. Члены суполкі асабліва сачылі за тым, каб сярод новых будынкаў ані адзін не з'явіўся з дрэва. Аддзел архітэктуры аб'явіў, што будзе звяртаць грошы, калі селянін пакрые будынак чарапіцай або іншым вогнеадпорным матэрыялам. Зразумела, усе прыстасаваліся да гэтага жадання. Атрымалі па 36 злотых за адзін квадратны метр даху.

Цяпер у Мокрым ані следу пасля страшэннага пажару. Стаяць новыя, мураваныя дамы. Гэта было магчыма між іншым таму, што сусед дапамог суседу, што знайшліся людзі добрай волі, якія не пакінулі людзей у няшчасці.

В. Рудчык

ГРАМАДСКІЯ БІБЛІЯТЭКІ ГАЙНАЎШЧЫНЫ

На тэрыторыі Гайнаўскага павета працуе 17 грамадскіх, павятовая і гарадская бібліятэкі і 96 бібліятэчных пунктаў. Пры шасці бібліятэках існуюць чытальныя залы з газетамі і рознымі часопісамі.

На сённяшні дзень бібліятэкі нашага павета налічваюць разам 71.055 тамоў. У 1963 годзе прыбыло 4945 кніжак. Пры закупе новых кніжак было ўзята пад увагу папаўненне бібліятэк грамадска - палітычнай літаратурай і спісак недастаючых у бібліятэках кніжак.

Усе бібліятэкі разам маюць 11.009 чытачоў. Нашы бібліятэкі пазычылі ў гэтым годзе 128 тамоў кніг у бібліятэках іншых паветаў, а з нашых бібліятэк у іншыя паветы было пазычана 24 кніжкі.

Разгорнута шырокая бібліяграфічная дзейнасць з мэтай аказання дапамогі пры выбары літаратуры да розных гадавін і тэматыкі конкурсаў. Апрацавана 16 бібліяграфічных камплектаў. У гэтым годзе інструктары павятовай і гарадской бібліятэк правялі гутаркі з грамадскімі бібліятэкамі. Праведзена некалькі дакладаў на тэмы сельскай гаспадаркі, аб Леніне і інш. пасля чаго дэманстраваліся кінафільмы.

Бібліятэкі адыгрываюць вельмі важную ролю ў працы з беларускім насельніцтвам. Грамадскія бібліятэкі арганізавалі ў сябе выстаўкі беларускіх кніжак, а таксама шэраг гутарак на беларускай мове. Усе бібліятэчныя пляцоўкі ўдзельнічалі ў конкурсах, арганізаваных ГП БГКТ: «Беларуская кніжка ў руках кожнага беларуса» і «Чытаем беларускія кніжкі».

Павятовая бібліятэка ў Гайнаўцы арганізоўвае курсы для бібліятэкараў, якія працуюць у беларускім асяроддзі.

Беларускія і рускія кніжкі налічваюць у Гайнаўскім павеце 7.099 тамоў. Ёсць 675 сталых чытачоў беларускай літаратуры. На закуп новых беларускіх кніжак прызначана ў гэтым годзе 7.000 злотых.

Ю. Козак
Гайнаўка

Салдат у акулярах вёў Рудзіна праз увесь горад. Вырашаючы, хто можа зацікавіцца савецкім немцам маёр перш за ўсё ўспомніў гестапа. Нежаданне Рудзіна трапіць туды маёру было па душы: тут спрацавала ўзятая ў разлік старая непрыязнь ваенных да службы бяспекі. Але які адрас выбраў маёр потым? Куды яго вядуць?

Яны перасяклі нейкі бульвар, павярнулі і апынуліся перад шлагбаўмам, каля якога стаяла будка. Рудзін быстрым позіркам акінуў вуліцу, і сэрца ў яго радасна забілася. Калі атрыманае ў свой час ад падпольшчыкаў апісанне зоны «Сатурн» дакладнае, то будынак спераду — школа, дзе размяшчаўся «Сатурн». Той самы, да якога Рудзін так імкнуўся. Ён унутрана ўсміхнуўся, успомніўшы, як Маркаў сказаў яму аднойчы: «Разведчык часта трапляе ў неймаверна крытычныя сітуацыі і шчасліва выходзіць з іх не з волі выпадку, а толькі дзякуючы таму, што ён разведчык і ўвесь час працуе, маючы акрэслены цэль, а ніякая праца дарма не прападае».

Рудзін прыслухаўся да гутаркі салдата ў акулярах з вартаўніком, які выйшаў з будкі. Яны яўна не маглі дагаварыцца. Урэшце вартаўнік сказаў, каб салдат і прыведзены ім чалавек адыйшлі на дзесяць крокаў. Пасля гэтага вартаўнік, відавочна, пазваніў кудысьці са сваёй будкі.

55

Прайшло мінут дзесяць. З брамкі выйшаў афіцэр. Салдат далажыў, што ён суправаджае чалавека, аб дастаўцы якога сюды дагаварыліся маёр Орэнкліхер і падпалкоўнік Грэйс.

Афіцэр каўзануў позіркам па Рудзіну, і, нічога не сказаўшы, пайшоў назад.

Неўзабаве двое аўтаматчыкаў даставілі Рудзіна ў кабінет Грэйса.

— Дык што ў вас там? — абыякава спытаў падпалкоўнік.

— Гэта вельмі доўгая гісторыя, пане начальнік...

— Я нешта не зразумеў: вы і партызан і ў той час немец, і прытым немец савецкі? Што гэта за рэбус?

— Так, я па нацыянальнасці немец, але вырас у Савецкім Саюзе, у рэспубліцы немцаў Паволжжа, а потым быў мабілізаваны ў партызаны. Цяпер здаўся ў палон.

— Так. Што вы хочаце?

— Я хачу супрацоўнічаць з Германіяй, — адказаў Рудзін.

Падпалкоўнік Грэйс задумаўся, потым нахіліўся да нейкага апарата на стале і ціха сказаў у яго:

— Папрасіце да мяне Андросава.

Сэрца ў Рудзіна застукала так часта, што ён спалохаўся...

56

Ну, вось і наступіў рашучы момант. Праца дарма не прапала, зараз ён убачыць Андросава — першы свой цэль.

Рудзін працягваў стаяць сярод пакоя, калі ззаду з лёгкім шумам адчыніліся і зачыніліся дзверы.

— Вы мяне выклікалі? — спытаў спакойны голас.

Андросаў прайшоў міма Рудзіна да стала падпалкоўніка. Рудзін бачыў яго шырокія плечы. На ім быў кіцель нямецкага афіцэра, але без знакаў адрознення.

— Гэтага чалавека нам прыслаў з ваеннай камендатуры мой сябра маёр Орэнкліхер, — сказаў Грэйс. — Займіцеся ім.

Андросаў павярнуўся да Рудзіна, акінуў яго позіркам і, ужо праходзячы міма, сказаў:

— Ідзем.

Першае ўражанне аб Андросаве было амаль няўлоўным. Запамяталіся толькі яго вочы — уважлівыя, учэпістыя. У прасторным кабінеце, куды яны прайшлі, нягледзячы на дзень, было запалена святло, а вокны занавешаны.

— Сядайце, — Андросаў паказаў Рудзіну на крэсла, якое стаяла ля яго стала. Потым ён з мінуту ўважліва глядзеў на Рудзіна, а той на яго. Урэшце Андросаў сказаў:

— Раскажыце, як вы апынуліся ў ваеннай камендатуры?

— Я прыйшоў туды добраахвотна.

— Вы мясцовы жыхар?

— Не, — усміхнуўся Рудзін. — Вам, напэўна,

57

На адкрыццё вясковага Дома культуры ў Ячне, Дуброўскага павета, якое адбылося ў лістападзе гэтага года, сышліся людзі з усёй аколіцы як на нейкае незвычайнае свята. Прыехалі прадстаўнікі павятовых і ваяводскіх улад. Як ні кажы, а ўсё ж аб'ект такога характару не часта сустрэнеш у вёсках Беласточчыны. І хоць вясковы дом культуры ў Ячне будаваўся добрых 13 год, але нарэшце ён татовы, красуецца сваёй прыгажосцю на ўсю аколіцу. Прасторны Дом культуры. Зала яго можа змясціць каля 200 асоб. Палова жыхароў Ячна можа тут сабрацца Прыгожы і пакой, прызначаны на чытальню. Ёсць і кабіна для кінаапаратуры. У гэтым жа доме змяшчаецца і вясковая крама, і злеўня малака, і стражацкая раміза. Усё тое, што найбольш вёсцы патрэбна.

Урачыстасць адкрыцця адбылася, людзі разышліся, ад'ехалі і прадстаўнікі ўлад. Вясковы Дом культуры апусцеў. Засталася ў ім маладзенькая, нявопытная кіраўнічка.

Засталі мы яе ў вясковай хатцы над алгебрай.

— Падвучваюся, — кажа. — Цяпер, калі сапсаваўся тэлевізар, у доме культуры няма чаго рабіць.

Але ў чытальні ёсць сляды па людзях. На новенькай падлозе валяецца поўна акуркаў і попелу.

— Гэта засталося яшчэ ад таго часу, як тэлевізар не быў папсаваны. Уборшчыцы ніяк не можам знайсці ў Ячне. За 200 злотых ніхто не хоча, — выясняе кіраўнічка.

Не вяжацца гутарка на тэму будучай дзейнасці Дома культуры.

Зразумела, што было б несправядліва сцвярджаць, што ў новым Доме культуры ў Ячне абсалютна нічога не робіцца. Кіраўнічка ўжо арганізавала дэкаратарскі гурток. Яна, пры дапамозе гуртка, як умее, дэкаруе сцены вялізнай залы.

У бліжэйшым часе кіраўнічка намерана арганізаваць драмгурток, распрацаваць пастаноўку нейкай п'есы. Якой? Пакуль яна і сама не ведае, бо ніхто ёй нічога не раіў у гэтай справе. Павятовы аддзел асветы і культуры ў Дуброве, як дагэтуль, не праяўляе спецыяльных клопатаў у дапамозе арганізацыі адпаведнай працы ў новым аб'екце. А дні бягуць. Надыдзе вясна, а з ёю мноства палявых работ і зноў людзям не будзе часу бываць у новым доме.

І яшчэ адна справа. Не так даўно ў Дуброве створаны павятовы аддзел Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Дагэтуль не праяўляў ён асаблівай дзейнасці ў Дуброве. Мо' і таму, што ў самай Дуброве няма адпаведных умоў для актыўнай дзейнасці таварыства. Але ў Ячне зараз створаны надзвычайныя ўмовы. На нашу думку, менавіта там павінна канцэнтравацца дзейнасць нашага таварыства. Тым больш, што Ячна — гэта не адасобненая вёска. Тут цэлы масіў беларускіх вёсак: Гарасімавічы, Грабяні, Хілімоны, Дубосьна і іншыя. Вось тут і трэба разгортваць дзейнасць, цэнтрам якой будзе вясковы дом культуры ў Ячне. Несумненна, будзе тут патрэбная і дапамога Галоўнага праўлення як у арганізацыі працы, так і ў форме навязання цеснага супрацоўніцтва з вясковым Домам культуры, забеспячэннем яго адпаведным матэрыялам, а між іншым і лектарскімі цікавымі гутаркамі. У кожным разе такое супрацоўніцтва было б на карысць насельніцтву ўсёй аколіцы.

В. Баршчэўскі

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

БУЛЬБА ПРЫНОСІЦЬ НАМ СЛАВУ

У план сельскагаспадарчага навучання ўведзена і бульба. Калі ўжо вырошчванне бульбы прызнана праблемай першай вагі ў Польшчы, дык на Беласточчыне гэтая справа асабліва важная. Бульба — гэта аснова харчавання, гэта даходы, гэта экспарт у шырокім маштабе, гэта добрае выкарыстанне прыродных умоў. Польшча робіцца галоўным пастаўшчыком бульбы для краін — членаў Рады Узаемнай Гаспадарчай дапамогі. А гэта ўжо абавязвае.

*

Бульба займае ў нас больш 180.000 га і ІІ месца пасля жыта. Ужо гэта гаворыць аб важнасці праблемы. Калі дадаць, што наша бульба буйная, смачная і здаровая, дык вынікае, што беластоцкая вёска мае вялікія шанцы павелічэння сваіх даходаў.

Да гэтага часу ўраджай бульбы складаў каля 120 — 130 ц. У гэтым годзе сабрана больш 160 ц з гектара. У некаторых ПГР-ах дабіліся 200 ц з га. Перадавыя гаспадаркі, асабліва доследныя, дабіваюцца ўраджаяў па 300—400, а нават і 500 ц з гектара. Гэта ўжо рэкорды ў сусветным маштабе.

Вырошчваем на Беласточчыне шмат добрых гатункаў: ранняя бульба — напр., Падснежнік і Гевонт; сярэдняя — Эпоха, Арол, Бен і Бінцье; позняя — Фіта, Флора, Эверэст і Леніна. Цікавыя доследы праводзіць Беластоцкая станцыя ацэнкі гатункаў у Хэлхах. Доследы паказалі, што мы маем велізарныя шанцы стаць перадавым раёнам, асабліва ў прадукцыі насеннай бульбы.

Бульба дае добрыя ўраджаі на лёгкіх і слаба кіслых глебах: пясчаных, слаба глiністых і тарфовых. Глыбіня арання — 15—18 см.

Вельмі важнай справай з'яўляецца ўгнаенне. Абавязкова трэба даваць гной у колькасці 200—300 ц на гектар. Апрача гэтага 100 — 200 кг суперфасфату або тамасшлаку, 150 — 200 кг калійнай солі (40%) і 100—200 кг азотных угнаенняў. Асаблівай увагі заслугоўваюць калійныя ўгнаенні, якія ўдзельнічаюць у сінтэзе крухмалу.

Бульба, асабліва кантрактаваная, патрабуе асаблівай аховы ад хвароб і шкоднікаў. Вялікую шкоду, апрача стонкі, прыносяць бульбяны рак і зараза. Таму ў нас ствараюцца замкнутыя раёны, якія знаходзяцца пад пастаянным доглядам службы аховы раслін.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

200 ГАНАРОВЫХ ДОНАРАЎ

На заклік Польскага Чырвонага крыжа ў справе ганаровага аддання крыві на патрэбы медыцыны адгукнуліся рабочыя Фабрыкі точных прыбораў у Чорнай Беластоцкай. 200 рабочых на чале з радай закладовай і дырэктарам інж. Ежы Тэрлецкім згадзіліся быць ганаровымі донарамі. У першы дзень кроў аддалі 86 донараў.

(Ю. Р.)

ДУБРОЎСКІ ТЫТУНЬ

Кожны павет мае нейкую спецыялізацыю ў вырошчванні сельскагаспадарчых і прамысловых культур. Напрыклад, на Сакольшчыне найбольш сеецца ільну, на Бельшчыне цукровых буракоў, а на Дуброўшчыне тытуню. Там амаль у кожнай вёсцы ёсць шмат плантатараў. Найбольш іх у Вастраве, Герасімавічах, Малышоўцы і Каменнай.

У снежні ў сваім сталым пункце ў Дуброве Аўгустоўская фабрыка тытуню пачала скупку тытунёвага лісця. За адзін кілаграм яна плаціць 17—20.50 зл. у залежнасці ад сухасці. Гаспадары Дуброўшчыны садзяць тытуню даволі многа. Безумоўна, пры яго вырошчванні нямала работы. Але хто пастараецца, можа дабіцца добрага ўраджаю. Так, напрыклад, Генрых Ройса са Сламянкі з 0.35 га сабраў тытуню гатунку «Вірджыче» на 40 тыс. зл., а Лявон Альшэўскі з Цеплай з 0.75 га — на 78 тыс. зл., Тадэуш Хамічэўскі з Ліпска меў засаджаных тытунём гатунку «моцны Скронеўскі» 0.80 га і атрымаў за яго больш 80 тыс. злотых. Успомненыя факты сведчаць аб тым, што гэта культура вельмі даходная. Дуброўскі пункт закупіў ужо больш як 300 тон тытуню. Паводле слоў эксперта Аўгустоўскай фабрыкі тытуню Ежы Зажэцкага, у студзені закупіцца на Дуброўшчыне больш 200 тон тытуню.

(мх)

На здымку: Вазы балоны нагружаныя тытунём, пры пункце скупу ў Дуброве.

давядзецца выслухаць даволі доўгую гісторыю..

— Адказвайце на пытанні, — суха сказаў Андросаў. — Прозвішча, імя, па бацьку і г.д.

— Крамер Міхаіл Яўгеньевіч.

— Нацыянальнасць.

— Немец. Год нараджэння 1911, месца — горад Энгельс, былая рэспубліка немцаў Паволжжа. Беспартыйны, адукацыя вышэйшая — энергетык, працаваў у Маскве. У ліпені сёлета мабілізаваны ў партызаны. Некалькі дзён назад у баі каля вёскі Нікольскае здаўся ў палон.

Андросаў маўчаў, а Рудзін глядзеў на яго спакойна і чакальна. У вачах Андросава ён не бачыў ні цікавасці, ні веры, ні недаверу — нічога.

— Што прымусіла вас здацца ў палон?

Рудзін выцягнуў з-за падкладкі пацёрты канверт з пісьмом бацькі і працягнуў яго Андросаву.

Андросаў прачытаў пісьмо і, пачакаўшы, спытаў.

— І так, у вас прачнулася кроў, узняла крык, і вы па яе клічу пайшлі тварыць неймавернае?

Андросаў сур'ёзна, нават сумна ўсміхнуўся і сказаў:

— Перастаньце, гэта не сур'ёзна. Гаварыце праўду, гэта для вас будзе лепш.

Рудзін пацiснуў плячыма, памаўчаў, потым раптам разумеючы паглядзеў на Андросава і паспешна прагаварыў:

— Выбачайце, калі ласка, я не падумаў...

Андросаў здзіўлена ўтаропіўся ў яго

— Аб чым?

58

— Магчыма, вам непрыемны напамін пра голас крыві? Выбачайце.

— Вы што, зглузду з'ехалі? Што вы мелеце? — закрычаў Андросаў. Але тут жа ён апанаваўся і абыякава спытаў: — І так, вы настойваеце на версіі аб крычачай крыві і больш ніякага матыва?

— Апошняе суб'ектыўнае ў яшчэ большай меры.

— А ўсё ж такі што? — дабіваўся Андросаў.

— Непаладкі з камандаваннем атрада.

— Канкрэтна. Характар непаладкаў. Палітычны? Асабісты?

Рудзін здзіўлена паглядзеў на Андросава.

— Ды што вы! Я ж быў радавым байцом. Проста ў атрадзе мяне чамусьці неўзлюбілі, далі мне мянушку Фрыц. Словам несправядлівае хам'ё, і ўсё... — Рудзін будзіў у Андросава ўспаміны аб яго ўласных непрыемнасцях у Рызе, перажытых ім.

— Што за атрад? Дзе яго база? — Андросаў яўна ўцякаў ад гэтай тэмы.

— Ліговінскія балоты.

— Чаму вы толькі цяпер здаліся?

— Я вырашыў здацца ў палон даўно. Але я лічыў, што мне тут не будзе веры, як я з'яўлюся, калі ў нямецкай арміі адны бясспрэчныя поспехі.

— Цяпер, значыць, яны ўжо не бясспрэчныя?

Рудзін маўчаў, толькі вачыма пытаў, ці можна сказаць усё шчыра.

— Ну, ну, а што ж цяпер? — бясстрасна спытаў Андросаў.

59

— Цяпер становішча на вайне змянілася, — ціха сказаў Рудзін. — Маланкавай вайны ў немцаў не выйшла. Наступіла зіма. Нямецкая армія да яе не падрыхтавана, і гэта стане яе трагедыяй. Словам, цяпер нельга мяне западозрыць у тым, што я здаўся ў палон, каб прымазацца да святочнага пірага. Нялёгкай барацьбы хопіць і для мяне. Вы мяне разумееце?

Андросаў прамаўчаў, і гэта, як нішто іншае, сказала Рудзіну, што ініцыятыву гутаркі ён ужо ўзяў у свае рукі. Трэба працягваць атаку.

Рудзін ціха і спачувальна спытаў:

— Вам не бывае страшна пры думцы, што вы...

— Вы забыліся! — крыкнуў Андросаў. — Вы забыліся, дзе вы знаходзіцеся?

— Я не забыў, я проста не ведаю, дзе я знаходжуся, — мякка ўсміхнуўся Рудзін. — Я адкрыта размаўляю са сваім земляком, з якім у мяне аднолькава трывожнае становішча. Чаму нам не параіцца, не пагутарыць шчыра? Потым вы можаце здаць мяне гестапа. Вам баяцца няма чаго. А крычаць не варта. Мяне ваш крык не настрашыць. Я разумею, што вам напляваць на мяне. Але не спяшайце пляваць, Андросаў, я яшчэ магу вам спатрэбіцца...

Андросаў быў у разгубленасці, а галоўнае, у яго было адчуванне, што ён няўладны над гэтым чалавекам, які сядзіць перад ім. Ён увесь дрыжаў унутры ад напружання. Але ён ніколі не быў трусам

(Працяг на стар. 7)

60

Атрад Гвардыі Людовай імя Катоўскага.

У навагоднюю ноч

Быў гэта апошні вечар 1943 года. Варшава як бы прытаілася, слухаючы п'яныя спевы балюючых гітлераўцаў, якім захацелася цешыцца з надыходу новага 1944 года. Цяпер нават кожнае дзіця разумела, што недалёкі час свабоды і вызвалення...

Калі б каму ўздумаласяназіраць за домам пры вуліцы Твардай № 22, быў бы здзіўлены і зацікаўлены незнаёмымі асобамі, якія раз - пораз заходзілі сюды. Тут, на кватэры Чэслава Бліхарскага, было дамоўлена а палавіне сёмай першае пасяджэнне Краёвай Р..ды Нарадовай.

Прыбыло 19 дэлегатаў ад розных палітычных арганізацый і груп. Усіх разам павінна было быць 31 чалавек. Няма таварыша «Веслава» — Гамулкі, генеральнага сакратара канспірацыйнай ППР. Раз не прыйшлі, значыць, не маглі, пагражала небяспека — можа напаткалі шпіцля?

Вось за акном чуваць крокі жандараў. Праходзяць далей. Таварышы «Турскі» і «Камінскі» — Мар'ян Спыхальскі і Казімеж Міяль — насцярожана ўслухоўваюцца. Яны адказныя за узброеную ахову і бяспеку сённяшняга сходу. Няўжо гестапа штосьці знюхала? Не, патруль пайшоў далей, ціхнуць крокі.

Словы дакладчыка зноў загучалі роўным, прыцішаным голасам.

— Няпраўда, што народ з'яўляецца бяссільным ва ўмовах акупацыйнага тэрору. Народ зможа спыніць гэты тэрор, на род можа так ударыць па ворагу, што рашучым чынам прычыніцца да яго астатковай пагібелі і наблізіць сваё вызваленне... Ядналыя ў барацьбе з ворагам сілы вайсковых і цывільных арганізацый народа — вось дарога да знішчэння тэрору акупанта, да ўратавання мільёнаў людзей ад непазбежнай смерці. Па гэтай дарозе хоча вясці народ Краёвая Рада Нарадовая...

Аднак змаганне з фашызмам было яўна не на руку эміграцыйнаму польскаму ўраду і яго прадстаўніцтву ў краіне, так званай. Дэлегатуры. Буржуі і шляхціцы лічылі на аслабленне Савецкага Саюза ў вайне з III Рэйхам, таму рабілі, што маглі, каб паўстрымаць баявы запал радавых акоўцаў і выхаваць іх у духу будучай вайны супроць савецкіх войск. У такой атмасферы эміграцыйны ўрад апрацаваў для АК план, званы, «акцыя Бура». Сэнс «акцыі» зводзіўся да таго, каб для прапаганды атрады АК атакавалі тылавыя стражы адступаючай нямецкай арміі і перад прыходам савецкіх часцей устанаўлялі прасанацыйную ўладу ў межах перадваенных граніц Польшчы. Англія, ЗША, Францыя не згаджаліся з прэтэнзіямі польскага эміграцыйнага ўраду да Заходняй Беларусі і Украіны. Тлумачылі і выясняліі яны, што гэта беспадстаўнае і нерэальнае дамаганне.

Брытанскі прэм'ер Чэрчыль сказаў Мікалайчыку ў 1944 годзе:

«Нядаўна я гаварыў з вашым генералам Андэрсам і ён, здаецца, не траціць надзеі, што пасля разгрому Германіі саюзнікі пойдуць з вайною супроць Расіі. Гэта шаленства. Рускіх немагчыма разбіць... У сваёй упартасці не бачыце, чым рызыкуеце... Раскажам усяму свету, на колькі вы неразважныя. Імкнецеся да вайны, якая загубіць 25 мільёнаў чалавек. Вы не ўрад, вы зацвярдзелыя людзі, якія хочуць знішчыць Еўропу. Пакіну Вас Вашым уласным турботам. Не маеце пачуцця адказнасці, калі хочаце пакінуць ваш народ у краіне. Вы абыякавы на ягоныя цярпенні. Трымаецеся толькі дробязных, дурных, эгаістычных інтарэсаў... Вашы аргументы гэта проста крымінальная спроба разбіць згоду паміж саюзнікамі пры дапамозе „liberum veto" (не). Гэта труслівасць з вашага боку... Калі хочаце заваяваць Расію, дазволім вам пайсці самім. Вас трэба лячыць у бальніцы для вар'ятаў!»

Як відаць, сам Уінстон Чэрчыль — вопытны палітык і стратэг — не на жарты разгневаўся на дурноту, блізарукасць і авантурызм польскай рэакцыі, фанатычна настроенай супроць СССР.

* ✲ *

Ужо надыходзіла позняе зімовае світанне 1 студзеня 1944 года, калі закончылася пасяджэнне Краёвай Рады. Яе старшынёю быў выбраны Баляслаў Берут.

Па адным, у адзіночку, дэлегаты пакідалі дом №22 пры вуліцы Твардай. Ранішняя Варшава жыла сваім жыццём, званкамі трамваяў. (а-ся)

Новы дакумент аб Веры Харужай

У дзяржаўным архіве Брэсцкай вобласці захоўваецца прадпісанне камендатуры паліцыі Палескага ваяводства, адзначанае 1925 годам. Паліцэйскія ўлады адрасавалі яго ў розныя месцы Заходняй Беларусі і ў прыватнасці ў Косаў і Драгічын.

У гэтым дакуменце даецца падрабязная характарыстыка дзейнасці ў Заходняй Беларусі і Польшчы адважнай падпольшчыцы - рэвалюцыянеркі Веры Харужай. «Пасля пераходу граніцы ў пачатку лютага 1924 года належала да Камуністычнага Саюза моладзі Заходняй Беларусі, а хутка пасля гэтага была кааптыравана ў члены Цэнтральнага Камітэта Саюза моладзі Заходняй Беларусі. Некалькі пазней на першай канферэнцыі дэлегатаў моладзі Заходняй Беларусі выбрана членам ЦК і стала яго сакратаром. Упамянутая пасля ўступлення ў партыю зусім свядома імкнулася да зваржэння існуючага ў Польшчы дзяржаўнага і грамадскага ладу, лічыла, што мэта будзе дасягнута шляхам рэвалюцыі і ўстанаўлення дыктатуры пралетарыята, а форма ўлады — савецкая рэспубліка».

Гэты дакумент быў разасланы ў сувязі з тым, што ў кастрычніку 1925 года Вера Харужая была арыштавана ўпраўленнем паліцыі ў Беластоку. Іменна таму паліцэйскія ўлады запатрабавалі ўсе матэрыялы, «отягчающие ее...»

Знойдзена таксама анкета дэлегата трэцяга з'езда камсамола Беларусі з правам рашаючага голасу. У ёй Вера Харужая прыводзіць рад дадзеных аб сваім жыцці і працы.

ЗАГАДКА ЗЯМНОЙ КАРЫ

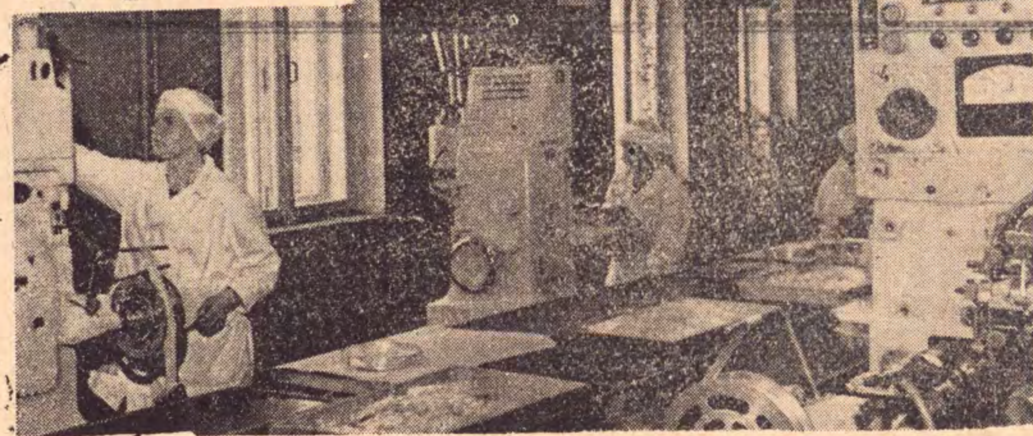
Зямная кара — самая верхняя цвёрдая абалонка зямнога шара — мае дзве разнавіднасці: кантынентальную і акіянічную. Пра іх узаемаадносіны і напрамкі развіцця вучоныя выказваюць зусім процілеглыя меркаванні.

Некаторыя лічаць, што акіяны ўзніклі на месцы раней існаваўшых кантынентаў. Іншыя звязваюць узнікненне акіянаў і акіянічнай кары з расшырэннем Зямлі. Кантынентальная кара, якой цалкам была пакрыта наша планета, пры расшырэнні Зямлі нібыта разарвана на кавалкі. Краі разрываў разышліся, і на месцы аголеных частак узніклі акіяны і кара акіянічнага тыпу.

Існуе і трэці пункт гледжання. Паводле гэтай гіпотэзы першапачатковая акіянічная кара з разрастаннем кантынентаў «перапрацоўвалася» ў кантынентальную. Пры гэтым з нетраў Зямлі разам з новымі «порцыямі» корнкавага матэрыялу праступала вада, якая запаўняла акіянічныя басейны.

Як жа ўстанавіць ісціну? У Інстытуце фізікі Зямлі Акадэміі навук СССР прыцягнулі на дапамогу з'яву радыёактыўнасці. Калій мае радыёактыўны ізатоп, які ператвараецца ў аргон. Увесь аргон знаходзіцца ў атмасферы — «высакароднай» адзіноце, бо практычна не ўступае ў хімічныя рэакцыі ні з якімі іншымі рэчывамі. Колькасць яго на зямлі параўнальна няцяжка падлічыць. Незалежна ад гэтага можна прыблізна падлічыць і колькасць «мацярынскага» элемента — калію. Калі паміж атрыманымі велічынямі ёсць адпаведнасць, яна можа служыць крытэрыем для праверкі гіпотэз развіцця зямной кары. Арыенціровачны разлік такога тыпу быў праведзены работнікамі Інстытута фізікі Зямлі. Адпаведнасць атрымалася толькі для гіпотэзы разрастання кантынентаў.

ВЕСТКІ з БССР

ДЗЕ РОБІЦЦА БІЯМІЦЫН

У цэху па вытворчасці біяміцына Мінскага завода медыцынскіх прэпаратаў. Цэх аснашчаны найнавейшым айчынным абсталяваннем.

На здымку: галоўны канвеер па ўпакоўцы медпрэпаратаў.

Барацьба без перамогі

У нашых кароткіх падарожжах па свеце просім цяпер у Швецыю. У лясах на поўдні тут разыгралася трагедыя, якая напэўна нас зацікавіць. Два магутныя алені счапіліся рагамі ў барацьбе, якая ніводнаму з іх не прынясла перамогі. Абодва загінулі ад ран. Рогі так і засталіся заблытаныя паміж сабой. А калі б алені аказаліся разумнымі і зразумелі што абодва маюць аднолькава небяспечныя рогі... (вл)

Расчараванне — уласцівасць слабых. Не давярайце расчараваным — гэта амаль заўсёды бяссільныя.

Гюстаў Флабер (1821—1880) — выдатны французскі пісьменнік.

...што бамбук вырастае за суткі на 50—60 см.

ТРЫБУНА чытачоў

Смачны мёд

Паўз дарогі Гарадок — Лесанка расце сад. Адразу кідаецца ў вочы, што гэта сад добрага гаспадара: добра дагледжаны, а ў ім 15 вулляў. Вуллі прыгожа зроблены і памаляваны. Нічога дзіўнага. Іх гаспадар Янка Аксюцік добры сталяр, садавод і пчаляр. Яго парадамі як пчаляра карыстаюцца людзі з суседніх вёсак — Падазеранаў, Азяблаў, Лесанкі. А мёд з яго вулляў добра ведаюць навакольныя гаспадыні. І яны хочуць падзякаваць Янку Аксюціку за шчырую працу і смачны мёд.

Ірэна Амброжэй
Кабылянка

• • •

Дзе Чыкага, а дзе Ялоўка

Пачатковая школа ў Ялоўцы атрымала нядаўна незвычайны падарунак. Яго незвычайнасць заключаецца ў тым, што ахвярадаўцам з'яўляецца Саюз палячак у Чыкага. Жанчыны з Чыкага, трэба гэта адзначыць, аказаліся надзвычай шчодрымі. За грошы, якія яны перакаазалі школе, закуплены новыя лаўкі, школьныя дошкі, магнітафон, тэлевізар, высокай якасці радыёпрыёмнік, апарат для дэманстрацыі фільмаў, абсталяванне зубалячэбнага і хімічнага кабінетаў. Усё гэтае каштавала 225 тысяч злотых.

Чыкага — велізарны паўночна - амерыканскі горад. Ялоўка — гэта вёска ў Беластоцкім павеце, адна з тых, аб якіх гавораць, што дошкамі ад свету забітыя. Ахвярадаўца жадаў, каб яго падарунак аказаўся менавіта ў такой вёсцы. (вр)

Мара жыхароў здзейснілася

У Дубічах - Царкоўных доўгі час бедавалі людзі, што няма рамізы і святліцы. Хоць пажарная каманда ўжо існуе ў вёсцы каля пятнаццаці год, рамізу да нядаўняга часу замяняла збітая з дошак будка, хутчэй хлеўчык. Пажарныя прылады ў ім іржавелі і псаваліся.

Падобна было і са святліцай. Некалькі год назад у нашай вёсцы існавала святліца ў старой і цеснай сялянскай хаце. Але святліцовых добрых не было і праз два гады святліца перастала існаваць.

У 1959 годзе быў зроблены грамадскім чынам фундамент пад новую святліцу і рамізу. І толькі ў 1962 годзе рушыла праца. Восенню былі ўжо ўзнесены сцены, дах, устаўлены вокны, столь і пастаўлены печы. Скончыць рамізу і святліцу ў гэтым годзе перашкодзіў мароз. Вясною святліца і раміза напэўна будуць закончаны.

Шмат паклапаціўся пры будове старшыня Прэзідыума ГРН Мікалай Чыквін. Жыхары вёскі яму вельмі ўдзячны за гэта.

Віктар Чыквін
Дубічы - Царкоўныя

Закаханы сусед

Бартнік, як яго папулярна завуць у Мілейчыцах, жыве па-суседску... з мясцовай гасподай. Ад даўжэйшага ўжо часу кахае яе (чытай: гасподу) многа мацней, чым уласную жонку. Проста не расстаецца ён з мілейчыцкай гасподай.

Сустрэліся мы зараз пасля таго, як было аб'яўлена, што падаражэла гарэлка. Таму, мабыць, у Бартніка такі маркотны выраз на твары. Бартнікава каханне аднак такое шчырае, што пераадолее ўсялякія перашкоды.

А сваёй дарогай вядома, што там найбольш гарэлачнікаў, дзе няма ніякага культурнага жыцця. Так, як у Мілейчыцах. Хоць тут ёсць умовы для самадзейнага культурнага руху, як мала дзе: прасторная святліца, многа настаўнікаў, працаўнікоў ГС, кафлярні і другіх прадпрыемстваў. Ёсць шмат моладзі. Аднак традыцыйна ў Мілейчыцах нічога не дзеецца. Затое ў гасподзе заўсёды рух.

Тэкст і фота (вр)

У ЧЫЖАХ З КНІЖКАЙ НА ТЫ

Адной з найлепш працуючых громадскіх бібліятэк у Гайнаўскім павеце з'яўляецца бібліятэка ў Чыжах. Вялікая заслуга ў гэтым бібліятэкара Валентыны Рубчэўскай. Бібліятэка ў Чыжах налічвае 3500 тамоў і мае 220 сваіх сталых чытачоў. Найбольш актыўнымі чытачамі з'яўляюцца Янка Тарасюк, Галена Шугала і шмат іншых. Асабліва папулярныя кніжкі з гістарычнай, ваеннай тэматыкай, а таксама сельскагаспадарчая літаратура.

У бібліятэцы арганізуюцца практычныя заняткі з вучнямі і, нягледзячы на цяжкія памяшкальныя ўмовы, праходзяць вельмі цікава. Раз на два тыдні будуць адбывацца гутаркі аб асабістай гігіене, чысціні кватэр і інш.

Бібліятэка мае свой кінапраектар, з дапамогай якога для дзяцей дэманструюцца фільмы.

Некаторыя сяляне, як А. Яканюк, З. Анхімюк і Я. Васілюк, маюць уласныя бібліятэкі. Яны таксама пазычаюць кніжкі сваім аднавяскоўцам.

А зімой асабліва папулярнасцю будзе карыстацца сельскагаспадарчая кніжка.

Ю. Козак
Гайнаўка

Не саромiцца

У Малешах, калі толькі паглядзець на маладых, здаровых, прыгожых юнакоў, дык і ў галаву не прышло б, што гэтыя маладыя людзі брыдка выражаюцца, зусім не саромяцца ані дзяўчат ані старэйшых людзей, узнімаюць авантуры, заліваюцца гарэлкай. Да гэтай хуліганскай моладзі залічваюцца ў першую чаргу Міраслаў Антонюк, Уладзіслаў Пятрашка, Бенька Кавальчук і Юзэф Гансоўскі. Вось гэтыя хлопцы яшчэ да нядаўна многа балаганілі не толькі ў сваёй, але і ў суседніх вёсках. Калі ўжо яны з'явяцца ў якой-небудзь вёсцы, забавы спакойнай ніколі не будзе. Ды і паміж імі самімі няма згоды. Гэтая «кавалерка» саромiць вёску. Сорамна нават старэйшым за сваю малешаўскую моладзь.

(мх)

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł. kwartalnie — 7,20 zł półrocznie — 14,40 zł. rocznie — 28 80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualna należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51 Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $. w Europie, 5 $ — w USA.
Nakład 5458 Błtk A-3

КІНО

Праграма на 30.XII.1963 г. — 5.I.1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Zemsta zza grobu" (franc.), 31.XII.63 r. — 1.I.64 r. „Biedna ulica" (bułg.), 2—3.I. „Następcy tronów" (włoski), 4—5.I.

Дубіны
„Dziki pies Dingo" (radz.), 31.XII.63 — 1.I.64. „Pod słońcem Indii" (hinduski) 2—3.I. „Siedem niañiek" (radz.), 4—5.I.

Нараў
„Chłopiec z Czarnego lądu" (angl.), 4—5.I.

Нараўка
„Trudne lata" (radz.), 1—5.I.

Чаромуха
„Dwie sroki za ogon" (radz.), 1—5.I.

Чыжы
„Przygody Munchhausena" (czeski), 31.XII.63 — 2.I.64. „Toreador" (meksykański) 3—5.I.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Gangsterzy i filantropi" (polski), 1—5.I.

Брапск
„Skradziono bombę" (rumuński), 1—5.I.

Гродзіск
„Zakochała się dziewczyna" (czeski), 31.XII.63 — 2.I. „Daleka jest droga" (polski), 3—5. I.

Орля
„Champion" (USA), 4—5.I.

Райск
„Trudne godziny" (radz.), 1—5.I.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Czerwone berety" (polski), 1—5.I.

Міхалова
„Strachy zamku Spessart" (NRF), 31.XII.63 — 2.I.64. „Ich dzień powszedni" (polski), 3—5.I.

Супрасль
„Spieniony nurt" (rumuński), 31.XII.63 — 2.I.64. „Sprawy Niny B" (franc.), 3—5.I.

Чорна Беластоцкая
„Wąż morski Loch Nes" (angielski), 31.XII.63 — 2.I.64. „Zbrodniarz i panna" (polski), 3—5.I.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Śmierć czyha na starcie" (węgierski), 31.XII.63 — 1.I.64. „Sprawa Niny B" (franc.), 2—3.I. „Ostatni kurs" (polski), 4—5.I.

Мілейчыцы
„Strachy zamku Spessart" (NRF), 31.XII.63 — 2.I.64. „Ich dzień powszedni" (polski), 3—5 I.

Нурэц
„Karabiny i gołębie" (węgierski), 31.XII.63 — 1.I.64. „Diabeł morski" (radz.), 2—3.I. „Mam tu swój dom" (polski), 4—5.I.

Сіцра
„Królewskie dzieci" (NRD), 31.XII.63 — 2.I.64. „Sprawa Niny B" (franc.), 3—5.I.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Mecz w piekle" (węgierski), 31.XII.63 — 2.I.64. „Przepustka na ląd" (radz.), 3—5.I.
„Siedem niañiek" (radz.), 31.

Сухаволя
XII. 63 — 2.I.64. „Jak być kochaną" (polski), 3—5.I.

Шудзялава
„Po latach" (radz.), 31.XII.63 —2.I.64. „Przystanek — komisariat" (węgierski), 3—5.I.

Янаў
„Jons i Erdme" (NRF), 4—5.I.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Ludobójcy" (szwedzki), 31.XII.63 — 2.I.64. „Kozara" (jugosłowiański), 3—5.I.

Дарагое **Сэрцайка!**

«Я вельмі хацеў бы вясці перапіску са старэйшай моладдзю, калі так можна выразіцца, якая ведае беларускую мову і пражывае ў Беластоку або ў іншых гарадах і вёсках Беласточчыны.

Я маю 32 гады. Цікавіць мяне больш за ўсё медыцына і педагогіка.

Цікава мне было б пазнаёміцца з лекарам або настаўнікам, якія чытаюць «Ніву», і якія жадалі б пазнаёміцца з працай лекара ці педагога, пражываючага ў Варшаве.

Калі гэта магчыма, вельмі прашу цябе, «Сэрцайка», замясціць мой адрас у «Ніве», дзе я час ад часу бачыў адрасы беларускай моладзі», — піша да нас П. Каханьскі з Варшавы.

Дзякуем за ліст і з вялікай прыемнасцю змяшчаем Ваш адрас у нашым кутку:

Piotr Kochański Warszawa 42 Skrytka Nr 37

Думаем, што напэўна знойдуцца ахвотныя сярод лекараў і настаўнікаў з Беластока і Беласточчыны, каб пазнаёміцца і перапісвацца з Вамі. Жадаем цікавых пісем!

СЭРЦАЙКА.

(Працяг са стар. 5)

і таму цяпер вырашыў пайсці насустрач небясцецы.

— Скажыце адкрыта, што вы хочаце? — спытаў Андросаў.

— Я хацеў бы вярнуцца крыху назад, — з усмешкай сказаў Рудзін. — Вы з іроніяй аднесліся да маёй спасылкі на голас крыві. Ну, а што кіравала вамі, калі вы пайшлі працаваць да немцаў?

— Гэта што, допыт? — спытаў Андросаў.

— Ды не, — зморшчыўся Рудзін. — Дапытваеце вы. Я толькі намагаўся разабрацца ў складаным для мяне моманце ўласнага жыцця. Дапусціце ўсё ж, што мяне паклікаў голас крыві і скажыце, што прывяло сюды вас.

— Ваша — ваша, маё — маё, — быстра сказаў Андросаў.

— Але ўсё ж-такі што яно — гэтае ваша? Мо, крыўда?

— Што? — насцярожыўся Андросаў.

— А што, калі я скажу вам, што падпалкоўнік Маслаў і тады і дагэтуль лічыць, што з вамі паступілі несправядліва?

Цяпер Андросаў ужо і не намагаўся скрываць, як ён ашарашаны. На ілбе ў яго выступіў пот.

— Цяпер я разумею, хто вы, — ціха сказаў ён.

— Тым лепш, — падхапіў Рудзін. — Вы павінны зразумець і іншае: якое вялікае значэнне ўдзяляецца нашай з вамі сустрэчы. Каб вамі не было дапушчана памылкі, удакладняю: цэль гэтай нашай сустрэчы не выратаванне грэшніка Андросава,

61

а нешта, як вы дагадваецеся, куды большае.

— Я ўсё разумею, — глуха сказаў Андросаў.

У гэту напружаную да крайнасці хвіліну, у кабінет увайшоў высокі падпалкоўнік.

— Чаму вы не адказваеце па тэлефоне? — раздражнена спытаў ён.

Андросаў паглядзеў на ўмантаваны ў стол шчыток.

— Вось у чым справа: відавочна, я выпадкова зачапіў рычажок пераключэння...

Рудзін дасканала бачыў, як некалькі мінут назад Андросаў цалкам свядома пераключыў гэты рычажок. Рудзін нават падумаў тады, ці не ўключыў ён гуказапіс або ці не заве каго на дапамогу. Аказваецца, Андросаў проста адключыў тэлефон, каб званкі не пямяшалі іх гутарцы.

— Хто гэта? — спытаў падпалкоўнік, гледзячы на Рудзіна.

— Палонны, — абыякава адказаў Андросаў.

— Калі скончыце з ім, зайдзіце да мяне.

— Слухаюся.

Падпалкоўнік выйшаў. Андросаў глянуў на Рудзіна і адвярнуўся.

— Я баюся, — сказаў Рудзін, — што вы змаладушнічаеце і на гэтым наша вельмі важная гутарка абарвецца.

— Я гэта магу зрабіць праццю мінутамі пазней, — панура сказаў Андросаў.

— Паколькі я разумею, гэта быў падпалкоўнік Мюлер?

— Адкуль вы яго ведаеце? — здзівіўся Андросаў.

62

— Рудзін засмяяўся.

— Усе вартыя ўвагі жыхары «Сатурна» нам вядомы.

Андросаў апусціў галаву.

— Я дасканала разумею вас, Андросаў, — спачувальна загаварыў Рудзін. — Я веру, што вам нялёгка далося вырашэнне ісці на службу да немцаў. Нялёгка вам і цяпер прыняць новае рашэнне. Але тады вы былі ва ўладзе прыпадковых абставін, якія штурхалі вас у спіну, і выбару ў вас, аб'ектыўна кажучы, не было. Але цяпер перад вамі ясны выбар: або працягваць ісці па гэтай жа дарозе, дасканала ведаючы, што наперадзе чакае вас прорва, або зрабіць усё, каб загладзіць сваю віну перад Радзімай і сваім народам і атрымаць права на будучыню. Рашэнне павінна быць прынята зараз жа. Я асабіста гатовы да ўсяго. Але мая смерць вас не выратуе.

Наступіла доўгая паўза. Урэшце Андросаў, не падымаючы галавы, спытаў:

— Што я павінен рабіць?

— Зрабіць усё, каб уладзіць мяне сюды у «Сатурн». Будзем разам працаваць.

Пасля гэтага Андросаў доўга сядзеў, не падымаючы галавы. Твар яго зрабіўся белы, як папера Потым выпраставаўся, паглядзеў на Рудзіна і рашуча сказаў:

— Я згодны.

Працяг за тыдзень

63

КАГО ПАКАРАЦЬ?

А: — Слухай, Янка, учора ў газеце крытыкавалі нашае прадпрыемства. Трэба б расследаваць і вінаватага пакараць!

Б: — Добра, але каго, мы ж не ведаем, хто напісаў у рэдакцыю.

URZAD PATENTOWY

КУР'ЁЗЫ

ПАМЫЛКА

Выдадзеная паліцыяй Чыкага брашура са спіскам і кароткай характарыстычкай найбольш вядомых гангстэраў гэтага вялікага горада ЗША неўзабаве была канфіскавана. Матыў? У спісак злачынцаў па памылцы трапіў сам начальнік паліцыі Чыкага.

НЕ РАЗЛІЎ

Малы хлопчык пытае старэйшага брата:

— Што гэта з хвіліну назад так загрымела?

— Наш тата, несучы паўлітроўку, з лесвіцы зваліўся.

— І разліў, вядома?

— Не. Ён рот трымаў закрытым.

За абстрактныя творы нядрэнна было б устанавіць і абстрактныя ганарары.

АДКАЗ

Маці да малога сынка, які выйшаў з умывальніка:

— Твар у цябе ўжо чысты, але дзе ты зноў запэцкаў рукі?

— Калі мыў твар.

РОЎНЫЯ ПРАВЫ

— Нарэшце я маю роўныя правы з ільвом, — сказаў бясстрашна заяц.

Ён сядзеў у клетцы. У суседняй жыў леў.

— Крытыкаваў тут мяне адзін, царства яму нябеснае, — сказаў леў і соладка аблізнуўся...

ДАДАТНЫ БОК

«За ўвесь час ён паказаў сябе з дадатнага боку, як інвалід другой групы».

(З характарыстыкі).

СНЫ КОЛЬКІ СПЛЮХА

ГРОШЫ

Гляджу не нагляджуся, цешуся не нацешуся: ля гумна абарог грошай паявіўся! Адкуль яны, няважна. Новенькія, бліскучыя пяцісоткі — усё пяцісоткі. Не жарты!

Мацаю іх, лашчу, раўнаю. Раптам мыш выскачыла, аж я перапужаўся. Паганае стварэнче, адну пяцісотку ўшчэнт пацерабіла і да другой ужо дабіралася.

— Стол навюткі купіў бы!

Далей, бачу, свіны зад варушыцца — рыецца, віславухая, у пяцісотках. Пажавала, патаптала.

— Тэлевізар найдаражэйшы меў бы хоць зараз!!

Аглушаны злосцю, не памятаю, што са мною было. На чымсьці ехаў, упаў, стукнуўся ілбом аб камень. Вярнуўся зусім слабы і хворы. А тут бык Нарзан страшнага стойла начоўп ля абарогу.

— Гаспадарку з мураванкаю старгаваў бы... — чуць ні заплакаў я і свет захадзіў хадуном перад вачыма.

— Я табе не свіння! — крыкнуў Нарзан чалавечым голасам і дыбіцца проста на мяне.

Я аджыў; мае ногі, здаецца, не датыкаліся зямлі...

Іншы на маім месцы адрокся б усяго, а я не, не адрокся. Праўду кажучы, Нарзан спыніўся пры першых варотах, але я зглядзеў гэта потым.

У галаве клубавалася адзіная думка: забраць — прыхаваць грошы.

Вішчу жонцы ў вуха:

— Хутчэй!!!

І прыхапіўшы граблі, вілы, пастронкі, прэм з возам да гумна, пад абарог пяцісотак. Жонка зразумела ўсё толькі на месцы. Працуем, тасуем фуру аж но рукі трасуцца. Кабылы не запрагалі, каб часамі не скубанула на цэлы касцюм з крэпы... Сам цягну аглоблі.

Нарзан разявіў морду ды дзівуе з нас:

— Чалавек не звер — вытрымае.

А мы не слухаем яго лапатні — ужо тры разы абярнулі ў той бок і назад. Амаль палавіна абарогу змясцілася ў хаце. Пакой запоўнены; у спальню сыпалі зверху, цераз полап, таму болей і ўпхнулі ў яе; кухню завалілі, дзвярыма ўціснулі, тое самае ў сенцах зрабілі, на падстрэшшы таксама, — і замок павесілі на хаце вялізны.

Яшчэ выйсце даваў хлеўчык, але ў ім замнога не ўтаўчэш — нават авечкі, карову павыганяўшы.

Суседзі збегліся і заенчылі:

— Абкрадзем... абкрадзем і заб'ем!

Што рабіць — дзе збожжа падзець, жывёлу паставіць? Як жыць?!

— Дасі хлеўчык грошай? Упушчу да сябе зіму перазімаваць... зіму перазімаваць... — шэпча кум. Шэпт ягоны выдаўся як бы мёртвым. Шчыпаю сябе за шчаку, турзаюся за нос, ці жывы яшчэ я...

*

...і вось толькі што злез з ложка з разбалелай галавою. Як не дзіўна, але чамусьці цешуся, што маю ўсяго тры ста злотых.

Колька СПЛЮХ

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Зінаіды Лебядзінскай** са Страшава, Беластоцкага павета, **Ніны Вакулы** з Меляшкоў, Беластоцкага павета, **Яна Янюка** з Катлоўкі, Гайнаўскага павета, **Андрэя Лукшы** з Цісоўкі, Беластоцкага павета, **Фёдара Кахановіча** з Вілянова, Сямяціцкага павета, **Нюсі** з Гайнаўскага павета, **Мікалая Сухадолы** і **Васі Харкевіча** са Слабодкі, Гайнаўскага павета, змяшчаем папулярную савецкую песню

НА ПОБЫВКУ ЕДЕТ

Отчего у нас в поселке
У девчат переполох?
Кто их поднял спозаранок,
Кто их так встревожить мог?
На побывку едет
Молодой моряк.
Грудь его в медалях,
Ленты в якорях.

За рекой, над косогором,
Встали девушки гурьбой.
— Здравствуй! — все сказали хором, —
Черноморский наш герой!
Каждой руку жмёт он
И глядит в глаза,
А одна смеется:
— Целовать нельзя!

Полегоньку атдыхает
У родителей в дому.
Хором девушки вздыхают:
— Мы не нравимся ему!
Ни при чем наряды,
Ни при чем фасон —
Ни в одну девчонку
Не влюбился он.

Ходит, шутит он со всеми,
Откровенно говорит:
— Как проснусь, тотчас же море
У меня в ушах шумит!
Где под солнцем юга
Ширь безбрежная,
Ждет меня подруга
Нежная.

ГУТАРКА АБ КАНСТЫТУЦЫІ

— Ну, скажыце людзі блізкія, дзе гэта бачана, каб чалавек за свае грошыкі не напіўся ўдоваль? — пачаў прамову Фама. — П'яныя, кажаце, хуліганяць і б'юцца? Бываюць бойкі, але гэта справа прыватная. У бойцы як на латарэі: або я каго паб'ю, або мяне паб'юць.

— Бычок бушуе, вясну чуе, — заўважыў нехта.

— Эге, у зімовыя халады, кожны малады, — адказаў Фама і працягваў: — Цяпер чалавек крыху падап'е, яго зараз жа без усялякай паэзіі цягнуць за вуха ў цень. Дазвольце засупярэчыць: навошта мне ў цяні быць, калі я хачу грэцца на сонейку. Хай усе людзі бачаць, які хват Фама і да работы хуткі, і ад выпіўкі не адварочваецца. Нам, працоўным, дазваляе піць сама канстытуцыя.

— Зайшоў у чужую хату малебен спяваць, — заўважыў той самы голас.

Прыкмеціўшы парушэнне сярод прысутных, Фама закрычаў:

— Ціха, чэрці лысыя! Аб канстытуцыі я буду гаварыць. Напісана там чорным па белым «свабода слова». Значыць, для цвярозых і п'яных свабода. Возьмем іншы прыклад. Вярнуўся чалавек дамоў гарэлкай змучаны. Нешта ў хаце яму не спадабалася. Па нервовасці махнуў рукамі, а тут якраз жонка падвярнулася пад руку. На крык прыбягаюць суседзі. Словам, шум, скандал, гармідар і забіраюць чалавека ў «казу». За што? Пешчу я жонку ці б'ю — гэта наша сямейная справа. У маёй хаце суседзям рабіць няма чаго! У канстытуцыі сказана «недатыкальнасць жылля і асобы».

— Ты, браток Фама, звоніш са сваёй званіцы, а недатыкальнасць асобы і да жонкі адносіцца, — засупярэчыў субяседнік.

Фама выпаражніў куфаль, са стукам прыпячатаў яго да стала і закрычаў: — Мая справа! Сёння наб'ю жонку, а заўтра прыгалублю, новую хустку куплю, каб слёзы высушыла.

Паднімаючыся з табурэткі, Фама спіхнуў куфаль на падлогу і зароў: «Бывалі дні!..»

У гэты момант у буфет увайшоў армовец. Ён уважліва паглядзеў на Фаму.

— Чаго ўтаропіўся, бы баран на гарбуза? — спытаў Фама.

— Ацэньваю, ці даспеў ты, — адказаў армовец.

— Сам недаспелы, — адрэзаў Фама і плюнуў на падлогу.

— Бачу, даспяваеш да арышту, — сказаў армовец.

— Я цябе пастрашу! — накінуўся Фама. — Пачытай у канстытуцыі пра недатыкальнасць асобы і свабоду слова!

Замест адказу, армовец вывярнуў руку Фаме і, падштурхваючы яго да выйсця, сказаў: — Канстытуцыя наша не для п'яных. Пазнаёмішся з параграфам, які гарантуе грамадзянам спакой і парадак. Відавочна, калі розум раздавалі, цябе ў хаце не было.

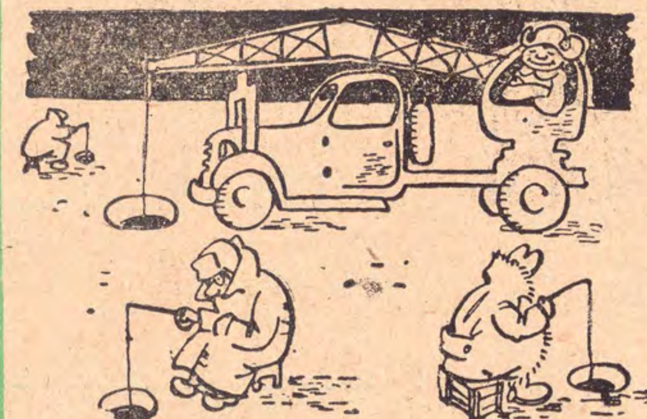
Фама пакорна крочыў да будучых непрыемнасцей.

Чытачы сімпатычныя! Канстытуцыя дае нам шмат, але калі мы не будзем стаяць на варце заваёў канстытуцыі, правы нашы сцягне лясун у Белавежскую пушчу.

Дзядзька Лявон

Роўнасць.

Перасягнуў.

— Адрас краўца!

НУ І МАРОЗ

На аўтобусным прыпынку стаяла трое. Адзін з іх быў у чаравіках, у лёгенькім паліто і ў капелюшы, другі — у ботах і ў зімовым паліто, а трэці — у кажусе і ў валёнках.

Той, што ў чаравіках, махаў рукамі і тупаў нагамі:

— Ну і мароз, — сказаў ён. — Градусаў сорак, напэўна.

— Сорак, не сорак, — сказаў той, што ў ботах, а — дваццаць пяць будзе.

Чалавек у валёнках усміхнуўся:

— Дваццаць пяць — не дваццаць пяць, а дзесяць пэўных ёсць.